

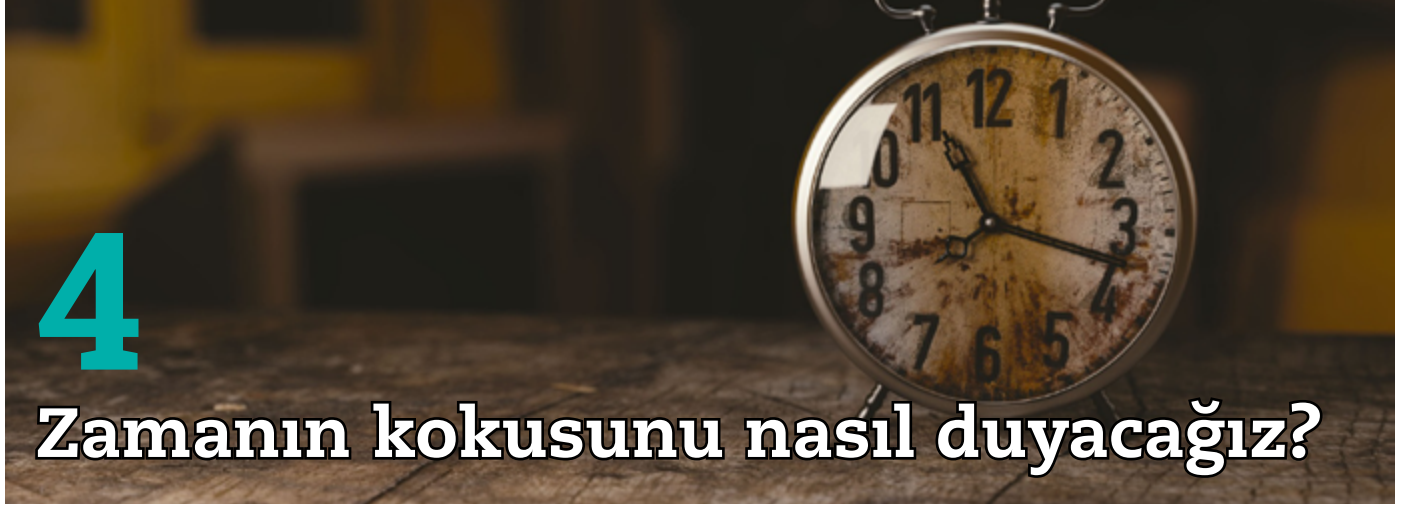
Zaman:

Doğru ve yanlış arasında...

Zamanın kokusunu nasıl duyacağız?

1984: Zulmün mistisizmi

Felaket Çağı'nın endişeli peygamberi!

4

Zamanın kokusunu nasıl duyacağız?

8

Milliyet ve milletin yükselişi

Deniz Mahabad

25

İstanbul Kitap Fuarı Etkinlik Programı

29

İstanbul Kitap Fuarı Etkinlik Programı

36

Etkinlik

46

Çok Satanlar

12

1984: Zulmün mistisizmi

Isaac Deutscher

26

Felaket Çağı'nın endişeli peygamberi!

Hüseyin Bul

31

Prof. Dr. M. Emin Önder: Nostalji-isyan türünde bir furya var!

Soner Sert

38

Yeni Çıkanlar

48

Duvar'dan Oku

Sayı: 30 | Kasım2018

Yayın Sahibi**AND Gazetecilik ve Yayıncılık,****San. ve Tic. A.Ş. adına**

Vedat Zencir

Genel Yayın Yönetmeni

Ali Duran Topuz

İcra Kurulu Başkanı ve**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**

Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü

Cennet Sepetci / Anıl Mert Özsoy

Kapak Tasarım

Ersan Uğur Gör

Katkıda Bulunanlar

Emek Erez, Deniz Mahabad, Isaac Deutscher, Ozan Uludağ, Hüseyin Bul, Soner Sert

Yönetim Yeri:

Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad.

Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234

Sarıyer/İstanbul

Santral (212) 3463601, Faks (212)

3463635

e-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı,

haber ve fotoğrafların her türlü telif

hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık

Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin

alınmadan, kaynak gösterilmeden ve

link verilmeden iktibas edilemez.

Merhaba,

Türkiye'nin en büyük kitap festivali olan Uluslararası İstanbul Kitap Fuarı bu hafta başlıyor. Birçok yazar ve yayıncının hazır bulunacağı fuar öncesi sizler için yeni çıkan kitapları ve fuar programlarını derledik.

Byung-Chul Han'ın kaleme aldığı Zamanın Kokusu 'Bulunma Sanatı Üzerine Felsefi Bir Deneme, zamanını kaybeden insanı, boşlukta dolaşıp durmaya mahkûm bir yaşamı, anlam krizinde zaman anlayışımızdaki değişimin etkisini, işin ve çalışmanın yüceltilirken, insanın derin düşünmeye, tefekküre vakit bırakmayan hayatını sorguluyor. Emek Erez, tüm yönleriyle 'zamanı' inceledi.

Son dönemde yazılan romanların pek azı George Orwell'in 1984'ü kadar rağbet gördü. Bunların çoğu, hatta belki de hiç biri, politika üzerinde bu denli etkili olmadı. Süreç içinde romanın adı politik bir tabir haline geldi. Isaac Deutscher'in kaleme aldığı metin Ozan Uludağ'ın çevirisiyle Duvar Kitap sayfalarında...

Yavuz Ekinci'nin kaleme aldığı 'Felaket Çağı' serisinin son halkası olan "Peygamberin Endişesi" Doğan Kitap etiketiyle yayımlandı. Hüseyin Bul, 'masalsı dil' ekseninde romanı inceledi.

Soner Sert, Psikeart dergisi kurucusu Prof. Dr. M. Emin Önder ile dergicilik mefhumunu konuştu. Önder, "Nicelik ve nitelik kırk yıl önceye nazaran doğal olarak artıyor ama günümüz bilgi toplumu nitelikli bilginin satıhtaki bilgiyle iyice örtüldüğü bir toplum" değerlendirmesinde bulundu.

Yener Orkunoğlu'nun İletişim Yayınları'ndan çıkan "Marksizm, Milliyetçilik ve Demokratik Ulus" kitabı, insanın tarihsel doğasına karşılık gelen birçok teziyle milliyetçiliğin nedenlerini irdeliyor. Deniz Mahabad, kitaptan yola çıkarak Milliyetçilik kavramının tarihsel sürecini ve yaşadığı değişimi kaleme aldı.

Marifet iltifata tabidir. İyi okumalar!

Anıl Mert Özsoy

Zamanın kokusunu nasıl duyacağız?

Byung-Chul Han'ın kaleme aldığı Zamanın Kokusu 'Bulunma Sanatı Üzerine Felsefi Bir Deneme, zamanını kaybeden insanı, boşlukta dolaşıp durmaya mahkûm bir yaşamı, anlam krizinde zaman anlayışımızdaki değişimin etkisini, işin ve çalışmanın yüceltilirken, insanın derin düşünmeye, tefekküre vakit bırakmayan hayatını sorguluyor ve tüm bunları yaparken çıkış imkânı aramayı da ihmal etmiyor. Kitabı okurken, verili zamanın dışında bir oluşun mümkünlüğünü sorguluyor, zamanın kokusu bile varmış diye düşünüyorsunuz.

Günümüzde zaman, içinde kaybolup gittiğimiz, dönüp durduğumuz, yetişemediğimiz, tutamadığımız, hissedemediğimiz bir şeye dönüşüyor. Gittikçe bizden uzaklaşan, farkında olmadığı-
mız anlar, deneyime yer vermeyen yaşanmışlıklar, sanki dâhil
değilmişiz de hayatımız akıp gidiyormuş hissi veren bir zaman
durumu bu.

Byung-Chul Han'ın, "Zamanın Kokusu 'Bulunma Sanatı Üzerine Felsefi Bir Deneme'", geçtiğimiz günlerde Metis Yayıncılık tarafından, Şeyda Öztürk çevirisiyle basıldı. Yazar bizi bu sefer yukarıda bahsettiklerimiz üzerine düşündürürken, zaman üzerine ayrıntılı bir tartışma sunuyor ve konuyu edebiyat ve felsefe metinleri üzerinden, eleştirel bakışı hiç eksik etmeden tartışıyor. Byung-Chul Han, zamanın bozulmasını ve bundan kaynaklı olarak varlığın içerisinde bulunduğu krizi konu ediyor. Zamanın içerisinde bulunduğu bu kriz hâlinin insan varlığı

Emek Erez

'...kendi zamanının farkında olmayan, yaşlanmadan var olan ve her yaşın kendi içerisindeki "sürem"ini duyumsamayan bir varlık için ölüm hep zamansız olacaktır. '

üzerindeki etkilerini incelerken, özellikle hareketin hâkim olduğu, dur durak bilmeden çalışılan, denetimli "boş zaman"ın içerisine hapsolmuş bir yaşamın, bizi "derin düşünme"den yoksun, "sürem"i olmayan, bulunma duygusunu hissetmediğimiz, yönsüz, bitimsiz bir hayata mecbur ettiğinin altını çiziyor.

Zamanı neden hızlı algılıyorz, tarihsel zaman nedir, doğru veya iyi zaman mümkün mü? Hedefsiz bir zamanda dolaşır durmak ne anlam ifade ediyor? Zamanın kokusu var mıdır? Çalışmanın tüm zamanı kapladığı kapitalist dönem varlığı nasıl etkiledi? Gibi onlarca soruya cevap arayan yazar, Nietzsche, Heidegger, Hegel, Arendt, Proust, Bauman gibi yazar ve düşünürlerin fikirleriyle birlikte konuyu tartışarak, zaman üzerine düşünüyor ve okuru da tartışmaya dâhil ediyor.

DOĞRU VEYA İYİ ZAMAN YOKLUĞU

"İnsanlar yaşlanmadan, yaş alıyor" diyor, Byung-Chul Han ve bu konunun beden politikalarıyla ilişkisini akla getiriyor. İnsan bedeni artık çeşitli müdahalelerle zamanın onun üzerine bıraktığı izlerden yoksun olarak var oluyor ve bu nedenle zaman bitimsiz bir hal alırken, kitapta da bahsedildiği gibi, "zamanında ölmeyi beceremeyen" bir tür haline geliyoruz ve "uygunsuz zamanda yok olma" hissini taşıyoruz. Çünkü bedenimizde yaşamsal iz taşımamak için elimizden geleni yapıyoruz. Ve bu zamanı değilmiş hissi bitimsiz bir zaman tahayyülü ortaya çıkarıyor. Metindeki şu cümleler bu konuda biraz daha açıklayıcı olabilir: "Yaşam anlamlı bir bitmişliğin her tür formundan yoksun bırakıldığında, uygunsuz zamanda sonlanır." Çünkü kapanış yok, hikâye genellikle başlangıçlarla temsil ediliyor ve böylece yazarın ifadesiyle, "yaşam uygunsuz bir zamanda kesiliyor." Uygunsuz zamanda yok olup gitmeye karşı tamamen farklı bir ölüm tarzını çağırır Zerdüş't diyor Byung-Chul Han; "Bir çok insan çok geç ölerken, bazıları çok erken ölür. 'Zamanında öl!' öğretisi daha yabancı geliyor herkese. Çünkü 'Hiç zamanında yaşamamış birisi nasıl zamanında ölsün ki?'" Zerdüş'tün sorusu epey anlamlı değil mi, kendi zamanının farkında olmayan, yaşlanmadan var olan ve her yaşın kendi içerisindeki "sürem"ini duyumsamayan bir varlık için ölüm hep zamansız olacaktır. Byung-Chul Han'ın "doğru zamanın kaybı" olarak işaret ettiği biraz bununla ilgili sanırım. Ayrıca ritmi olmayan, dayanaksız, istikametsiz, açık akıp giden olarak tahayyül etmememiz de iyi veya doğru zamanı kaybetme nedenlerimiz arasında. Bu nedenle zaman, insan yaşamından kaybolmuş, yokluğunu ilan etmiş gibi görünüyor. Byung-Chul Han'ın deyimiyle: "Zaman tüm ritmini kaybettiğinde, herhangi bir dayanağı ve istikameti olmadan açıklığa doğru akıp gittiğinde, doğru veya iyi zaman da ortadan kaybolur." Çünkü zamanı akıp giden bir şey olarak

'Aydınlanma döneminin ucu açık gelecek tasavvuru ise insanın aklının ilerlemesiyle, yeniye doğru bir zaman anlayışı ortaya çıkarırken, insan artık özgür bir özne pozisyonu kazanıyor. Bu tahayyül oluşallık içerisinde değil, daha çok insanın öznelliğinde bir "ilerleme" fikriyle bütünleşiyor. Bu dönemde insan zamanın efendiliğini tanrıların elinden alıyor.'

düşündüğümüzde, duraksız, aralıkları olmayan, hissedilmeyen, tutulamayan bir hâle gelir.

TARİHSEL BİR ZAMAN HATTI

Byung-Chul Han tarihsel zamandan bahsederken onun bir hat üzerinde ilerlemesinden bahsediyor. Böyle bir zaman tahayyülü zamanı geleceğe doğru atar ve tarih öncesi insanının aksine şimdiye değil geleceğe yönelik olarak yaşarız. Yazar tarihsel zamanın doğrusal olduğundan bahsederken, böyle bir zaman algısının geçmişi ve geleceği birbirinden uzaklaştıracağından şimdiyi tözsüz bir geçiş noktası durumuna taşıyacağından bahsediyor. Bunun anlamı kendi içinde bulunulamayan an anlamına gelebilir belki. Sanki yokmuş gibi, duyumsamadığımız, kayıp bir zaman gibi. Doğrusal zamanın Eskatolojik zaman ile farkını da ortaya koyan yazar, bu zaman öğretisinde daha çok dünyanın sonu üzerinde durduğuna, insanın özgür olmayan tanrıya tabi bir varlık olduğuna, geleceğin bir fırlatılmışlıkla ifade edildiğine değiniyor. Aydınlanma döneminin ucu açık gelecek tasavvuru ise insanın aklının ilerlemesiyle, yeniye doğru bir zaman anlayışı ortaya çıkarırken, insan artık özgür bir özne pozisyonu kazanıyor. Bu tahayyül oluşallık içerisinde değil, daha çok insanın öznelliğinde bir "ilerleme" fikriyle bütünleşiyor. Bu dönemde insan zamanın efendiliğini tanrıların elinden alıyor. İnsan yanlı bakıldığında olumluymuş gibi görülebilecek bu durumun, yazarın deyimiyle, "bu rejim değişiminin" sonuçları çok olumlu görünmüyor. Bu durum zamanı bozuyor, şimdiye ve zaman değişimine dair dayanak kaybediliyor. İleriye yönelik tarihsel zaman, bulunmanın ve "sürem" duygusunun olmadığı, bir hedef çerçevesinde ileriye atılan bir zaman algısı ortaya çıkarıyor. Bu hedefe yönelik durum hızı da devreye sokuyor çünkü daha çabuk ulaşmak için daha hızlı olmak gerekir. İşte Byung-Chul Han tüm bunları sorgularken zamanın tarih içerisinde değişen anlamlarıyla birlikte bu durumun insan varlığına dair ortaya çıkardığı sorunları da anlatısına taşıyor. Ve insanın oluşunda zamanın etkisi üzerine derinlemesine bir tartışma sunarken, bunun hem yaşamsal hem de toplumsal politik deneyimlerimizde nasıl etkisi olabileceği üzerine düşünmemizi sağlıyor.

ZAMAN KOKAN SAAT

Byung-Chul Han'ın, "Zamanın Kokusu 'Bulunma Sanatı Üzerine Felsefi Bir Deneme'" adlı kitabı zaman meselesini tartışırken pek çok ilginç örnekle de okuru buluşturuyor. Bunlardan birisi de Çin'de kullanılan hsiang yin adı verilen, on dokuzuncu yüzyılın sonuna kadar kullanılmış tütsülü saatler. Bu saatlerde tütsü bir zaman ölçüm aracı olarak kullanılırken, düşünüre göre su veya kum kullanılan saatlerden pek çok açıdan farklılaşıyor

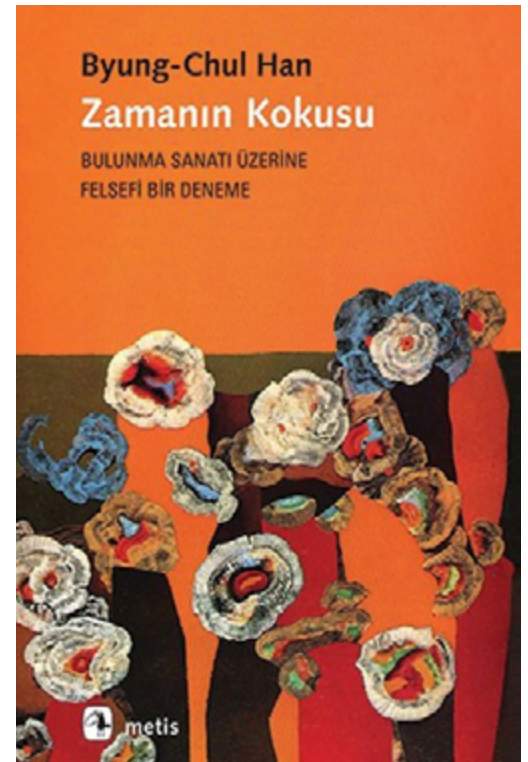
çünkü ona göre: “Koku salan zaman akıp gitmez. Hiçbir şeyin içi boşalmaz böyle bir saatte. Tersine, tütsünün kokusu odayı doldurur. Evet, zamanı mekânsallaştırır, ona sürem görüntüsü verir böylece.” Yani böyle bir anda oda dolusu zaman gibi bir durum yaşanır, zaman akıp giden bir şey olmanın ötesine geçerek, bulunan, mekâna dolan bir şey biçimi kazanır, tütsü zamanın kokusu hâline gelir. Ayrıca bu saatte tütsü yandıkça ortaya bir mühür ile birlikte felsefi yazı ve şiirler çıkıyormuş. Bu yazı ve şiirlerin de etkisiyle zaman kalıcı bir hâle bürünüyor çünkü o an bir şekilde yazılmış bir duruma da geliyor, bununla birlikte bir “sürem” duygusu oluşuyor ki pek çok şiire de konu olmuş. Mesela Çinli şair, Hsieh Chin bu konuda şöyle yazmış:

“Tütsü mühründen yükselen duman
Kokulu bir ikindinin geçişini imliyor.”

Şairin hissiyatı zamanın geçişine duyulan bir hüzünden çok o ânın kokusuna gönderme yapıyor çünkü orada olduğunu duyuyor ve zaman varlık kazanıyor. Geçip gitmiyor, kaybolmuyor ve içerisinde bulunma hissini yaşıyor. Byul-Chul Han, “zamanı ait bu kokular anlatıya değil, derin düşünmeye dairdir. Birbiri ardına gelecek şekilde bölünmemişlerdir. Aksine kendi içlerinde sükût ederler” diyor. Kokunun bütünlüğü zamanın sıraya sokulmadan, o ânın içerisinde dağılmasını sağlıyor ve derin düşünmeyle ilişkilendiriyor, orada duruyor varlığa temas ediyor ve kendisiyle birlikte zamanın içerisinde duranı da duraksatıyor diyebiliriz sanırım ki yazar zaman ve derin düşünme ilişkisini de kitapta detaylıca işliyor.

Byung-Chul Han, “Zamanın Kokusu ‘Bulunma Sanatı Üzerine Felsefi Bir Deneme”” adlı kitabını, konuya dair diğer metinlerden ayıran şey, bu konudaki eleştirilerin daha çok hız ile ilişkilendirilmesini yeterli bulmaması. Ona göre hız meselesi zaman krizinin sadece bir belirtisi bu nedenle o bu konuda çok yönlü bir eleştiri geliştirmeye çalışıyor. Farklı dönemlerde zamanın değişimini, başka düşünürlerin fikirleriyle bir araya getirerek, şimdinizde yani vahşi kapitalizmin sonuna kadar varlığını hissettirdiği bir çağda varlık ve zaman krizi arasındaki bağlantıyı bulmaya çalışıyor. Özellikle çalışmanın kutsandığı, bireye ait zamanın “boş zaman” adı altında denetimli olarak var olabildiği bugünümüz üzerine düşündürmeye çalışıyor.

Kısacası metin, zamanını kaybeden insanı, boşlukta dolaşıp durmaya mahkûm bir yaşamı, anlam krizinde zaman anlayışımızdaki değişimin etkisini, işin ve çalışmanın yüceltilirken, insanın derin düşünmeye, tefekküre vakit bırakmayan hayatını sorguluyor ve tüm bunları yaparken çıkış imkânı aramayı da ihmal etmiyor. Kitabı okurken, verili zamanın dışında bir oluşun mümkünliğini sorguluyor, zamanın kokusu bile varmış diye düşünüyorsunuz.

Zamanın Kokusu ‘Bulunma Sanatı Üzerine Felsefi Bir Deneme,
Byung-Chul Han, çev: Şeyda Öztürk,
136 syf., Metis Yayınları, 2018.

Milliyet ve milletin yükselişi

Yener Orkunoğlu'nun İletişim Yayınları'ndan çıkan "Marksizm, Milliyetçilik ve Demokratik Ulus" kitabı, insanın tarihsel doğasına karşılık gelen birçok teziyle milliyetçiliğin nedenlerini gözler önüne seriyor. Milliyetçiliğin 19. yüzyılda analiz edilememesinin sonuçlarını, tarihsel açıdan geçerliliğini sürdüren ve politik alanda hala etkili olan ideolojileri irdeleyerek derin ve sade bir dille okuyucuya sunuyor.

Deniz Mahabad

İnsanlık tarihi ve uygarlık görkemli bir teknolojiye ulaşırken kendi arasında bir dirlik ve ahenk yaratmada sancılı ve sarsıcı bir dönemden geçiyor. Ölümcül ve kaotik oyunlara bulaşan insanlık, yarattığı uygarlığa ve tarihe yön vermekte zorlanıyor. Başat ve egemen sınıflar, kendi çıkarları için milliyetçiliği ve dini körüklerken, kendi varlıklarını bir amaç haline getirerek insanlığı çürütmekten kaçınmıyorlar. Türkiye ve Ortadoğu'da var olmak için savaş veren ve milliyetçiliği yaygınlaştıran demokratik sistemlerde de (Gerçekten demokratik olabilirdi mi?) katmanlı, koyu milliyetçiliğin nedenlerini anlamak önem kazanıyor. Güzel insanlığın zihnini daraltan ve kanserli bir hücre gibi yayılan kör milliyetçilik dalgasının yükselerek tüm dünyayı tehdit etmesi insanı ürkütüyor.

Yener Orkunoğlu'nun İletişim Yayınları'ndan çıkan "Marksizm, Milliyetçilik ve Demokratik Ulus" kitabı, insanın tarihsel doğasına karşılık gelen birçok teziyle milliyetçiliğin ne-

denlerini gözler önüne seriyor. Milliyetçiliğin 19. yüzyılda analiz edilememesinin sonuçlarını, tarihsel açıdan geçerliliğini sürdüren ve politik alanda hala etkili olan ideolojileri irdeleyerek derin ve sade bir dille okuyucuya sunuyor.

Orkunoğlu, sessizlik kültürünün büyüyen çatlaklarından, kimlik/sınıf ve uluslaşma çatışmalarının güçlendiği bu zamanda “Marksizm, milliyetçilik ve demokratik ulus” kavramlarına farklı boyutlar ekliyor. Kitabın ön sözünde milliyetçilikten kurtulmak için milletin/ulusun yeniden tanımlanması gerektiğine dikkat çekerek milliyetçiliğin gücünü kıran tezlere zemin hazırlıyor.

Çok geniş bir kaynak sahasından beslenen kitap özellikle 19. ve 20. yüzyılda millet, kimlik, milliyetçilik ve proletaryayı evrensel değerler olarak gören birçok düşünürün görüşlerini sunarken aynı zamanda düşüncelere eleştirel bir boyutla yaklaşıyor.

Kimlik ve kültür politikalarının, toplumların varoluşlarını sağladığı göz önüne alınırsa Türkiye gibi demokratik sancılar çeken ülkelerde bu özbilincin ve farkındalığın gerek felsefi gerek bilimsel olarak yetersiz olduğu su götürmez bir gerçektir. Bu nedenle bu kapsamlı çalışma, eleştirel bakışı canlandırabilecek bir içeriğe sahip. Orkunoğlu İngiliz ve Alman filozoflarının, Marx-Engels, Otto Bauer, Karl Renner, Kautsky, Rosa Luxemburg, Lenin ve Stalin’in görüşlerini mercek altına alıyor. Bununla beraber 1980’li yıllarda gündeme gelen iki önemli tarih bilimcisinin, Ernest Gellner ve Eric Hobsbawm’ın, düşüncelerini açıkladıktan sonra Türkiye somutuna geliyor. Eser; Hikmet Kıvılcımlı, Mihri Belli, Mahir Çayan, İbrahim Kaypakkaya’dan sonra Abdullah Öcalan’ın görüşlerine de yer veriyor.

Kitap “millet ve milliyet” ile başlayıp “demokrasi ve demokratik ulus” bölümü ile dokuz ayrı başlıktan oluşuyor. Yazar, “Millet, milliyetçilik nedir, bu kavramlar nasıl ve neden ortaya çıkmıştır?” sorularından hareketle sanayi toplumlarından sonraki süreçte etkili olan kafatasçı algının yerine yeni toplumsal bir formasyona işaret ediyor. Kimlik/kimliksizlik, politik mücadele ve demokratik çözümlerle yaşanılabilir siyasi zeminlerin varlığına işaret eden Orkunoğlu, modern çağın keskin ve sinsî bıçağı olan milliyetçiliğin 19. yüzyıldaki etkilerine dönemin düşünürlerinden yararlanarak cevaplar arıyor. Yazar aynı zamanda örgütlenme biçimlerinin ağırlıklı olarak iktisadi düzeyde ezen-ezilen mücadelesi eksenli oluşunun nedenlerine vurgu yaparak Marx ve Engels’in bir ulus teorisi geliştirmediklerine işaret ediyor, Marksizm de dâhil olmak üzere bütün sosyal bilimlerin millet ve milliyetçiliğin analizinde yetersiz kaldığına dikkat çekerek...

‘Yazar, “Millet, milliyetçilik nedir, bu kavramlar nasıl ve neden ortaya çıkmıştır?” sorularından hareketle sanayi toplumlarından sonraki süreçte etkili olan kafatasçı algının yerine yeni toplumsal bir formasyona işaret ediyor. Kimlik/kimliksizlik, politik mücadele ve demokratik çözümlerle yaşanılabilir siyasi zeminlerin varlığına işaret eden Orkunoğlu, modern çağın keskin ve sinsî bıçağı olan milliyetçiliğin 19. yüzyıldaki etkilerine dönemin düşünürlerinden yararlanarak cevaplar arıyor.’

ULUSAL SORUN

Kitabın “Marx- Engels ve Ulusal Sorun” başlıklı üçüncü bölümünde Marx’ın ulusal sorun konusunda zayıflığının nedenlerine değiniyor. Michael Löwy’nin, “Marx ne sistematik bir ulusal sorun teorisi, ne ‘ulus’ kavramının tam bir tanımını verdi ne de bu konuda proloterya için genel bir siyasal strateji geliştirdi.” sözünden hareketle sınıf çatışmalarının sadece emek sömürsü ile sınırlı kalmayacağını ve günümüzün en korkunç hastalığı olan milliyetçiliğin kapitalizm ile olan güçlü bağının altını önemle çiziyor.

19. yüzyılın koşulları, milliyetçi düşünceden ziyade ekonomik koşulların temeli olan proleter zemine odaklandığı için, özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ekonomik kalkınma projeleri 60’lı yıllardan sonra yerini demokratikleşme çabalarına bırakmıştır. Ancak günümüzdeki koşullar ele alındığında işçi sınıfının milliyetçi bir tavır takındığının kanıtları görmezden gelinmemeli. Kimlik/öteki kavramları bugünün koşullarında makro özellikler gösterirken sosyal adalet, eşitlik, demokratik yaklaşımlar, farklılıkların güçlendirilmesi gibi reel kavramlar ise mikro düzeyde kalıyor.

Elbette sadece farklılıkların demokrasiyi ve eşitliği yapılandıracığını düşünürken Türkiye örneğini ele aldığımızda ulus kavramının homojen düzeyde güçlendiği tarihsel bir gerçek.

KİMLİK VE KÜLTÜRÜN SİYASALLAŞMASI

Orkunoğlu, Türkiye’de çok baskın olan “millet” ve “milliyet” kavramları üzerinden kimlik ve kültüre dayalı siyasallaşmayı sosyolojik bir bakış açısı ile sunuyor. Tek bir milleti ve tek bir devleti diğerlerinden izole olarak ele alıp inceleyen metodolojik milliyetçiliği eleştiriyor. Milliyetçiliğin en önemli iki ilkesine (devlet ile ulusun özdeşleşmesi ve her ulusal-devletin tek ortak dile sahip olması gerektiği) dikkat çekiyor.

1920-1930’larda Avrupada güçlenen faşizmin, dünyayı kavuran savaşa neden olan ve bugün de bütün dünyayı etkisi altına alan milliyetçi hareketlerin kaynağında ise Alman romantizmi olduğunu ileri sürüyor. Orkunoğlu, Milliyetçiliğin Almanya’da doğuşunun nedenlerini ve Isaiah Berlin’in Avrupa’yı kitlesel olarak savaşa sürükleyen temel zeminini Sauer’in “Faşizm kitlelerin ayaklanmasıdır.” sözüyle ortaya koyarken Alman romantizminin, aydınlanmanın evrensel ilkelerine karşı tepki olarak doğduğuna değiniyor ve Alman entelektüellerinin evrensellikten milliyetçiliğe geçiş yapmalarının tarihsel nedenlerini açıklıyor.

Fransız İhtilali’nden sonra ulus devlet bütünlüğüne dayalı bağımsızlık hareketleri hızlanırken, ulus devletin örgütsel yapılanmasının ana temellerinin biricikliği, Ortaçağ’daki din-devletleri ile modern ulus-devletler arasındaki bir analogiye örnek olarak, Ortaçağ’da kutsal kitaplar ve dinin, esas olarak

devletin ideolojik çimentosunu oluşturduğunu vurgulayan Orkunoğlu, burjuvazinin sınıfsal çıkarları gereği, özellikle Fransa'da devlet ve dinin birbirinden ayrışmasından, yani laisizmden yana olduğunu altını çiziyor. Burjuva aydınlanması, devlet ve dini işlerinin birbirinden ayrıştırarak insan aklını, kilisenin ve dinin dogmalarından kurtarmış; dini, kamusal alandan uzaklaştırıp devlet üzerindeki etkisini zayıflatmış ve dinin öznel bir inanç olarak özel bir duruma indirgenmesi bilincini yaratmıştır.

Burjuvazi, çıkarlarını sağlamak için dinin etkisini kırmış görünse de bu ayrışmanın gelecekte çıkarlarını tehdit edeceği düşüncesi ile dinin yerine milleti geçirerek, esas olarak tek dil ve tek kültüre dayanan ulus-devlet anlayışını savunup desteklemiştir. Böylelikle aynı topraklarda yaşayan farklı dillerin ve kültürlerin yok olmasına neden olmuştur.

POLİTİK EGEMENLİK ARACI

Orkunoğlu, politik bir egemenlik aracı olan devlet ve milletin özdeşleşmesini sorgularken sosyalist aydınlanmanın da ulus ve devleti birbirinden ayırması gerekliliğini savunuyor. Akılcı politik ilkeler ve hukuka dayanan devleti, yalnızca bir milliyetin duygusal ve kültürel ihtiyaçlarına bağımlı kılmanın yarattığı sorunlara parmak basıyor.

Orkunoğlu'nun "Demokratik ulus" ile ilgili tezi şöyle: "Birincisi, akıl ulusçuluktan ve ulus dogmatizmden kurtulur, özgürleşir; ikincisi, ulusal kimlik ve devlet birbirinden ayrılır. Öyle ki devlet, herhangi bir ulusal kimliğin tarafını tutmak zorunda kalmaz. Devlet kendi sınırları içindeki tüm uluslara ve ulusal kimliklere eşit mesafede durmak zorunda kalır; böylece devlet kaynaklı ulusal baskılar genel olarak sona erer; üçüncüsü, ulusal kimlik özel alan olarak görülme-ye başlar."

Farklı kültürlerden ve milletlerden oluşan bir coğrafyada kaotik ortamlardan ve savaşlardan kurtulmanın yolu, devlet ve ulusu birbirinden ayırarak devletin demokratikleşmesi, farklı kültürleri benimsemesi, her anlamıyla kültürel dokuya ve dillere müdahale etmeden Fransız aydınlanmasında olduğu gibi din, millet ve devlet işlerinin birbirinden ayrılarak tarafsızlığını sergilemesidir. Demokratik ulusçuluk devletin, bir etnik kimliğe, bir kültüre ve bir dile bağımlılığını sorgular. Kültür ve dil üzerindeki tekeline son vermeyi amaçlayan özgürlükçü bir yapılanmayı içerir.

Yener Orkunoğlu'nun "Marksizm, Milliyetçilik ve Demokratik Ulus" temelinde ele aldığı bu kapsamlı araştırma sade ve anlaşılır bir dille insanlığın önünde en büyük engel olan milliyetçiliği tüm yönleriyle sorguluyor. Milliyetçilik ve demokratik ulus anlayışına karşı hazırlanan bu kitabın okunması ve tartışılması gerektiğine inanıyorum.

Marksizm, Milliyetçilik ve Demokratik Ulus, Yener Orkunoğlu, 376 syf., İletişim Yayınları, 2018.

1984: Zulmün mistisizmi

1984 özgünlükten yoksun, zira Orwell bu romanın ana fikri, olay örgüsü, temel karakterleri, sembolleri ve tüm bir atmosferi dahil olmak üzere pek çok unsurunu Batı'da neredeyse hiç bilinmeyen bir Rus yazara borçlu. Bu yazarın adı Yevgeni Zamyatin. Onun Orwell tarafından model alınan romanının adı ise Biz. Tıpkı 1984 gibi Biz de bir distopya. Gelecekte yaşanacakların bir karabasan atmosferinde tasavvur edildiği bir tür Cassandra çığı. 1984, Zamyatin'in teması üzerine yapılmış büsbütün İngiliz bir çeşitleme. Ve belki de Orwell'in eserine özgünlük kazandıran tek yön onun İngiliz bakış açısının bütünlüğü.

Isaac Deutscher

Çeviri: Ozan Uludağ

'Genel olarak, yüksek edebi değere sahip eserler yapısal zenginlikleri ve düşünsel derinlikleri sayesinde dışarıdan gelebilecek istismar tehlikesine karşı korunaklı olurlar. Bu tarz eserlerde yer alan fikirleri slogan haline getirmek, sembolleri hipnotize edici umacılara dönüştürmek zordur. Büyük bir şairin kaleminden çıkan sözler, yavaş ilerleyen bir sürecin sonunda girer politik jargona.'

Son dönemde yazılan romanların pek azı George Orwell'in 1984'ü kadar rağbet görmüştür. Bunların çoğu, hatta belki de hiç biri, politika üzerinde bu denli etkili olmamıştır. Romanın adı politik bir tabir haline geldi. Orwell'in bu roman için türettiği pek çok başka terim de politik jargonda kendine yer bulmuş durumda. Bunların arasında yer alan Yenisöylem, Eskisöylem, Geçmişin Değişebilirliği, Büyük Birader, Gerçek Bakanlığı, Düşünce Polisi, Suçdüşün, Çiftmüşün, Nefret Haftası gibi ifadeler Sovyetler Birliği ve Komünizm aleyhtarı yazı ve demeçlerde sıkça rastlıyoruz. Amerika ve Avrupa'da milyonlarca izleyici, televizyon ekranları ve beyaz perde aracılığıyla Büyük Birader'in tehditkar yüzüyle ve "komünist" Okyanusya kabusuyla tanıştı. Böylece, 1984 romanı Soğuk Savaş'ın ideolojik bir süper silahına dönüştü. Batı Dünyası'nı 2. Dünya Savaş'ının sona ermesinden bu yana etkisi altına alan komünizm korkusu hiç bir kitap ya da belgede olmadığı kadar sarsıcı biçimde yansıtılıp odak noktası haline getiriliyor 1984'te.

Soğuk Savaş'la birlikte, fiziksel süper silahlara yönelik olarak ortaya çıkan talebe benzer biçimde böylesi ideolojik silahlar için de bir tür "toplumsal talep" hasıl oldu. Gelgelelim, teknoloji marifetiyle üretilen süper silahların kullanım amacıyla bunları üretenlerin niyetleri arasında herhangi bir çelişki bulunmuyor. Bu silahlarla ölüm saçmak ya da en azından mutlak yıkım tehditi oluşturmak amaçlanıyor. 1984 türünden bir kitap ise yazarının niyetinden bağımsız biçimde kullanılabilir. Kimi tarafları bağlamından koparılırken başka bazı yanları ise kitabın hizmet edeceği politik amaca uymadığı için görmezden gelinebilir, hatta adeta gizlenebilir. Bu tarz bir kitabın etkili olabilmesi için edebi bir şaheser olması, hatta önemli ve özgün bir çalışma olması da gerekmiyor. Genel olarak, yüksek edebi değere sahip eserler yapısal zenginlikleri ve düşünsel derinlikleri sayesinde dışarıdan gelebilecek istismar tehlikesine karşı korunaklı olurlar. Bu tarz eserlerde yer alan fikirleri slogan haline getirmek, sembolleri hipnotize edici umacılara dönüştürmek zordur. Büyük bir şairin kaleminden çıkan sözler, yavaş ilerleyen bir sürecin sonunda girer politik jargona. Damdan düşer gibi değil, belli belirsiz bir sızma şeklinde gerçekleşir bu. Edebi şaheser, politik düşünceye sersemleterek değil, onu içeriden mayalayarak, zenginleştirerek etkide bulunur.

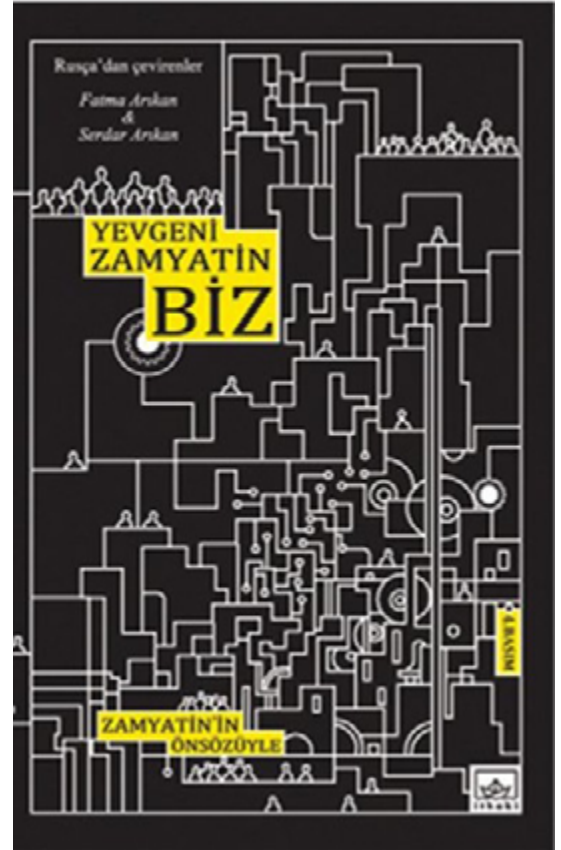
1984 yoğun, konsantre ama aynı zamanda korku duygusundan beslenen kısıtlı bir imgelemin ürünü. Romana hasmane yaklaşan bir eleştirmen onu "politik korku karikatürü" olarak niteliyor. Bu pek adil bir tanım sayılmaz. Zira roman belli açılardan bu seviyenin üzerine çıkan düşünsel ve duygusal katmanlar barındırıyor. Fakat 1984'ün çığ bir sembolizmle

yüklü olduğu da bir gerçek. Romandaki temel imge olan Büyük Birader, sanatsal değeri düşük çocuk masallarından fırlamış öcülerini andırıyor. Orwell'in anlatısı ucuz bilimkurguların olay örgülerine benzer biçimde yol alıyor. Korkular mekanik biçimde, ardı ardına öyle bir boca ediliyor ki sonuçta Orwell'in metnin temelinde yatan fikirlerinin, karakterlerine olan merhametinin ve yaşadığı topluma yönelik yergisinin okurda karşılık bulması zorlaşıyor. 1984, Orwell için yapılan modern Swift tanımlamasına pek sağlam bir dayanak sağlamıyor. Oysa Hayvan Çiftliği böylesi bir tanımlamaya bir ölçüde olanak tanıyordu. Orwell bir yergi ustasında olması gereken felsefi objektiflikten, düşünsel zenginlik ve incelikten yoksun. Acımasız ve yer yer içe işleyen bir imgeleme sahip olsa da esneklik ve özgünlükten yoksun, dar bir imgelem bu.

1984 özgünlükten yoksun, zira Orwell bu romanın ana fikri, olay örgüsü, temel karakterleri, sembolleri ve tüm bir atmosferi dahil olmak üzere pek çok unsurunu Batı'da neredeyse hiç bilinmeyen bir Rus yazara borçlu. Bu yazarın adı Yevgeni Zamyatin. Onun Orwell tarafından model alınan romanının adı ise Biz. Tıpkı 1984 gibi Biz de bir distopya. Gelecekte yaşanacakların bir karabasan atmosferinde tasavvur edildiği bir tür Cassandra çılgılığı. 1984, Zamyatin'in teması üzerine yapılmış büsbütün İngiliz bir çeşitleme. Ve belki de Orwell'in eserine özgünlük kazandıran tek yön onun İngiliz bakış açısının bütünlüğü.

ZAMYATIN'IN VE ORWELL'İN HAYATLARI BENZER YÖNLER TAŞIYOR

Bu noktada Zamyatin'e dair bir kaç söz etmek yersiz kaçmayacaktır. Zira onun hayat hikayesi Orwell'inkini andıran yönler barındırıyor. Zamyatin daha eski bir kuşağa mensup. 1884'te doğmuş ve 1937'de hayata veda etmiş. Orwell'in bazı erken dönem çalışmalarını andıran bir biçimde, o da başlarda alt-orta sınıfın yaşamını gerçekçi biçimde tasvir eden eserler kaleme almış. Rusya'daki 1905 Devrimi, Zamyatin'in yaşam öyküsünde İspanya İç Savaşı'nın Orwell'in hayatındaki rolüne benzer bir yer tutuyor. 1905 Devrimi'nde, o vakitler henüz Menşevik-Bolşevik yarılmasının yaşanmadığı Rus Sosyal Demokrat Partisi'nin üyesi olarak devrimci harekete katılan Zamyatin, Çarlık polislerinin zulmünden payına düşeni almış. Devrimin geri çekilmesiyle bir tür "kozmetik karamsarlığa" teslim olarak Sosyalist Parti'yle bağını koparmış. Orwell'in ise, giderek daha az tutarlı bir biçimde olsa da, sonuç itibariyle sosyalizme olan sadakatinin etkisiyle böyle bir kopuş yaşamadığını görüyoruz. 1917'de yeni bir devrim kapıyı çaldığında olan biteni mesafeli ve umutsuz gözlerle

Biz, Yevgeniy İvanoviç Zamyatin, çev: Serdar Arıkan, Fatma Arıkan, 256 syf., İthaki Yayınları, 2015.

izleyen Zamyatin, devrimden hayırlı bir sonucun çıkacağına inanıyormuş. Kısa süren bir hapisliğin ardından Bolşevik hükümeti yurtdışına çıkmasına izin verince soluğu Paris'te almış. 1920'lerin başında kaleme aldığı Biz, Paris'teki göçmenlik yıllarının bir ürünü.

1984'ün temel unsurlarının Zamyatin'den alındığı iddiası edebi etkilerin izini sürmekle kafayı bozmuş bir eleştirmenin varsayımlarına dayanmıyor. Orwell Zamyatin'in romanını biliyordu. Bu roman onu büyülemişti. Hatta Biz üzerine bir makale kaleme almıştı. Orwell, o dönem edebiyat editörü olduğu sol-sosyalist Tribune dergisinin 4 Ocak 1946 tarihli nüshasında yayımlanan bu makaleyi Hayvan Çiftliği'nin yayımlanmasından sonra, 1984'ü yazmaya girişmeden önce yazmıştı. Bu makale yalnızca birinci elden kesin bir kanıt olmakla kalmıyor, aynı zamanda hem Biz'in hem de 1984'ün temelinde yatan fikri açıklaması hasebiyle de önem taşıyor.

Makalenin girişinde Orwell, Zamyatin'in romanını yıllarca aradığını ve nihayet kitabın Nous Autres başlıklı Fransızca baskısına ulaştığını belirtiyor. Amerikada yayımlanan ancak pek ilgi görmeyen romanın İngiltere'de yayımlanmamış olması karşısında şaşkınlığını ifade ediyor. "Romanın türünün en iyi örneği olduğunu söyleyemem, ama sıradışı olduğu kesin. Şu ana dek hiç bir İngiliz yayımcının bu kitabı basma girişiminde bulunmamış olması şaşırtıcı." diyen Orwell yazısını şu sözlerle bitiriyor: "İngilizce baskısı çıktığında kaçırılmaması gereken bir kitap bu."

Yazıda Aldous Huxley'in Cesur Yeni Dünya adlı romanı için "kısmen Zamyatin'in romanından türetilmiş olsa gerek" diyen Orwell, bu hususa daha önce dikkat çekilmemiş olmasını şaşırtıcı buluyor. Ona göre Cesur Yeni Dünya'dan çok daha üstün bir eser olan Biz, "yaşanmakta olan duruma" daha yakın düşünüyor. Biz'in "Acısız, mekanize, akılcı bir dünyaya karşı ilkel insan ruhunun isyanını" ele aldığını belirtiyor Orwell.

"Acısız" doğru sıfat değil. Zira, Biz'de Zamyatin'in tasavvur ettiği dünya, tıpkı 1984'te olduğu gibi, korkularla dolu. Orwell yazısında bu korkuların kısa ve öz bir listesini çıkarıyor. Bu bölümde yazı, sanki 1984'ün özetlemiş gibi ilerliyor. Zamyatin'in tasvir ettiği toplumun fertlerini şu sözlerle tarif ediyor Orwell: "Bireyselliklerini öylesine yitirmişler ki isim yerine numara taşır olmuşlar. Camdan evlerde yaşıyorlar. Bu sayede 'Muhafızlar' olarak bilinen siyasi polis onları daha kolay izliyor." Tek tip uniformalar giyiyorlar. Bir insandan genellikle bir "numara" ya da "üni" (uniforma) olarak bahsediliyor. Orwell bir yerde parantez içinde Zamyatin'in romanı televizyonun icadından önce yazdığına dikkat çekiyor. Bu teknolojik yenilik 1984'te kendine yer buluyor. Keza, heli-

Cesur Yeni Dünya, Aldous Huxley, çev.: Ümit Tosun, 349 syf, İthaki Yayınları, 2003

kopter de 1984'ün başlarında polisin Okyanusya yurttaşlarının evlerini gözetlemesini sağlayan bir icat olarak karşımıza çıkıyor. “Üniler” 1984'ün “Proleterler”ini andırıyor. Zamyatin'in gelecekteki toplumunda, 1984'ün toplumunda da olduğu gibi, aşk yasak. Cinsel ilişki sıkı bir biçimde denetleniyor, yalnızca duygusuz bir eylem olarak gerçekleştirilmesine izin veriliyor. Tek devleti yöneten Velinimet'in Büyük Birader'in bir prototipi olduğu çok açık.

HER İKİ ROMANDA DA AŞK İLİŞKİSİ DİRENİŞ İLE İÇ İÇE

Orwell'e göre “Biz” romanında “devletin temel prensibi mutluluk ile özgürlüğün bir arada olamayacağı düşüncesine dayanıyor. Tek devlet, yurttaşının mutluluğunu onu özgürlükten yoksun kılarak tesis ediyor.” Orwell, Zamyatin'in başkarakterini “Bir çeşit ütöpik Londralı Billy Brown” olarak tarif ediyor ve “önceki kuşaklardan devraldığı, esiri olduğu dürtülerin onu sürekli olarak dehşete düşürdüğünü” söylüyor. Biz'in ütöpik Billy Brown'ı Orwell'in 1984'ünde Winston Smith adını alıyor. Yaşadığı problem ise değişmiyor.

Orwell olay örgüsünün temel motifini de Rus yazara borçlu. Bu motifi şu sözlerle tanımlıyor: “Eğitime ve sürekli teyak-kuz halindeki muhafızların varlığına rağmen, kadim insani içgüdüler hala yerli yerinde.” Zamyatin'in başkarakterini Orwell'in sözleriyle “yasağı delerek bir I-330'a aşık oluyor”, tıpkı Julia'ya aşık olarak aynı yasağı çiğneyen Winston Smith gibi. Her iki romanda da aşk ilişkisinin başkarakterin yeraltı direniş hareketine katılmasıyla iç içe geçtiğini görüyoruz. Zamyatin'in asileri Orwell'in deyimleriyle “devleti yıkma planlarına ek olarak perdeler kapalıyken sigara tellendirmek ve içki içmek gibi günahların tadını çıkaracak kadar ileri gidiyorlar.” Benzer biçimde Winston Smith ve Julia da Bay Charington'un dükkanının üst katındaki sığınaklarında gerçek kahveyi gerçek şekerle içiyor. Her iki romanda da suç ve gizli planlar Muhafızlar ya da Düşünce Polisi tarafından açığa çıkarılıyor. Ve her iki kahraman da Orwell'in Biz'i değerlendirdiği makalesinde belirttiği gibi “sonunda aptallıklarının sonuçlarından kurtarılıyor.”

Zamyatin'in ve Orwell'in asi karakterlerine, atalarından miras aldıkları dürtülerden kurtulana ve Velinimet ya da Büyük Birader'i sevmeye başlayana kadar uygulanan “tedavi” ve işkence kombinasyonu çok benzeşiyor. Biz'i değerlendirdiği yazısında şöyle diyor Orwell: “Zamyatin'de yetkililer yakın zamanda ortaya çıkan bazı hastalıkların sebebini bulduklarını şöyle duyuruyor: Hastalığın kaynağında bazı insanların hayal gücü denilen bir dertten muzdarip olması yatıyor. Hayal gücünden sorumlu sinir hücresinin yerinin tespit

'Zamyatin'in ve Orwell'in asi karakterlerine, atalarından miras aldıkları dürtülerden kurtulana ve Velinimet ya da Büyük Birader'i sevmeye başlayana kadar uygulanan “tedavi” ve işkence kombinasyonu çok benzeşiyor.'

'...romanı, iktidarı elinde tutan siyasal erkin gücünü kaybetmesi üzerinden okumak istedim, bunu da klasik tabirle "beyaz olanın" adım adım "siyaha" dönüşmesini odağına alarak yapmaya çalıştım.'

edilmesiyle birlikte bu hastalığın X-ray tedavisiyle iyileştirilmesi mümkün hale gelmiş durumda. D-503 ameliyata alınıyor. Bu ameliyattan sonra başından beri yapması gerekeni yapmak, yani suç ortaklarını polise ihbar etmek, artık onun için çok kolay." Her iki romanda da başkarakterin her şeyi itiraf ederek aşık olduğu kadını ele vermesi iyileştirici birer şok biçiminde cereyan ediyor.

Orwell aşağıdaki işkence sahnesini Zamyatin'den naklediyor:

"Sandalyeye sıkıca kenetlenirken bana baktı. Gözleri tamamen kapanana dek. Sonra onu dışarı aldılar. Elektro-şokla kendine getirdiler. Sonra tekrar zilin altına koydular. Bu olay 3 kez tekrarlandı. Ve ağzından tek kelime bile çıkmadı."

Orwell'in 1984'teki işkence sahnelerinde de "elektro-şok" ve "işkence koltuğu" sıkça tekrarlanıyor. Ancak, Orwell, acıyı ve zulmü tasvir ederken çok daha yoğun ve sado-mazo bir anlatım sergiliyor. Örneğin:

"O'Brien'in elini hafifçe oynatışı dışında hiçbir uyarı gelmeden, bedenini bir acı dalgası kapladı. Olup biteni göremediği için ürkütücü bir acıydı, bunun kendisini öldürebileceğini hissediyordu. Kaldı ki, gerçekten böyle bir şey yapılıyor muydu, bu acı elektrik vererek mi sağlanıyordu, ayırında değildi; ama bedeni paramparça oluyor, eklemleri yavaş yavaş birbirinden ayrılıyordu. Acıdan alını tere batmıştı, ama belkemiğinin kopmak üzere olduğunu duyumsaması onu çok daha fazla korkutuyordu. Mümkün olduğu kadar sesini çıkarmamaya çalışarak dişlerini sıktı, burnundan derin bir nefes aldı."

ORWELL: ZAMYATİN'İN ROMANI, HUXLEY'İNKİNDEN ÜSTÜN

Orwell'in Biz'den aldıklarının listesi daha da uzatılabilir. Ama şimdi olay örgülerinden uzaklaşıp bu romanların temelinde yatan fikre dönelim. Zamyatin'le Huxley arasında bir mukayeseye girişen Orwell şöyle diyor: "Totaliterliğin akıl dışı yanına yönelik bu sezgisel kavrayış (insanın kurban edilmesi, zulmün kendi başına bir amaç haline gelmesi, ilahi özellikler atfedilen lidere tapınma), Zamyatin'in romanını Huxley'inkinden üstün kılıyor." Biz de şunu ekleyebiliriz: Bu özelliği aynı zamanda Biz'i Orwell'in modeli haline getiriyor. Huxley'i eleştirirken Orwell, Cesur Yeni Dünya'da, toplumun bu denli katı ve ayrıntılı biçimde katmanlara bölünmesi için açık bir sebep bulamadığını belirterek şöyle diyor: "Amaç ekonomik sömürü değil... Güce yönelik bir açlık, sadizm ya da herhangi bir tür sertlik söz konusu değil. Tepedekiler tepede kalmaya yönelik güçlü bir güdüye sahip değiller. Herkes uyuşuk bir mutluluk içinde olsa da, hayat o kadar

'Zamyatin Biz'de özel olarak Sovyet rejimini hedef almıyordu. Hatta bu rejim romanın ağırlıklı hedefi bile değildi. Orwell'in de haklı olarak belirttiği gibi erken dönem Sovyetler Birliği, Zamyatin'in distopyasındaki süper-mekanize devletle bazı ortak noktalara sahipti. Zamyatin'in ilkelciliğe yönelimi Rus geleneğiyle, slavcılık ve burjuva batı karşıtlığıyla, Rus köylüsünün ve eskinin pederşahi Rusya'sının yüceltilmesiyle, Tolstoy ve Dostoyevski ile uyum içindeydi. Göçmenlik döneminde dahi, Zamyatin Batı'ya yönelik tipik Rus tarzı bir hayal kırıklığı içindeydi.'

amaçsız bir halde ki, böyle bir toplumun ayakta kalmasına inanmak çok zor." (İtalikler bana ait.) Buna karşın Orwell, Zamyatin'in distopyasında anlatılan toplumun ayakta kalabileceğini düşünüyor. Çünkü orada davranışları güdüleyen temel dürtü ve toplumsal tabakalaşmaya yol açan faktör ekonomik sömürü değil. Kaldı ki buna ihtiyaç da yok. Tüm bunların kaynağında, Orwell'in deyimiyile "tepedekilerin güce doymazlığı, sadizmi ve acımasızlığı" yatıyor. 1984'ün ana temasının tam da bu cümlede yattığını fark etmek pek zor değil.

Okyanusya'da teknoloji öylesine ileri bir seviyeye erişmiş durumda ki, toplum tüm maddi ihtiyaçlarını karşılayabilir, ortalama yaşam standartlarına dayalı bir eşitliği kurabilir hale gelmiş. Buna karşın, Büyük Birader'in iktidarını sürdürmesi için, eşitsizlik ve yoksulluk kalıcı hale getirilmiş. Eskiden, diyor Orwell, diktatörlük eşitsizliğin muhafızıydı, şimdiyse eşitsizlik diktatörlüğün muhafızı. Peki diktatörlüğün kendisi hangi amaca hizmet ediyor? Parti, gücü tamamen kendi çıkarı için arzuluyor. Güç bir araç değil, amaç. Diktatörlük, devrimi korumak için kurulmuyor. Diktatörlüğü kurmak için devrim yapılıyor. Zülmün amacı zülmün kendisi. Gücün amacı gücün kendisi.

Orwell, Biz'in özel olarak Sovyet rejimini hedefleyip hedeflemediğini merak ediyordu. Bundan onun da emin olmadığını şu sözlerinden anlıyoruz: "Zamyatin belirli bir ülkeden ziyade bir bütün olarak sanayi medeniyetini hedef tahtasına oturtmuş gibi görünüyor. Biz'den anlaşıldığı kadarıyla ilkelciliğe yönelik güçlü bir eğilime sahip. Aslında Biz, adına makine denen, insanın sonunu hesap edemeden şişeden çıkardığı ama yerine geri koymayı beceremediği cini irdeliyor." Yazarın hedefine dair aynı belirsizlik 1984'te de göze çarpıyor.

Orwell, Zamyatin'e dair tahmininde haklıydı. Her ne kadar rejim muhalifi olsa da, Zamyatin Biz'de özel olarak Sovyet rejimini hedef almıyordu. Hatta bu rejim romanın ağırlıklı hedefi bile değildi. Orwell'in de haklı olarak belirttiği gibi erken dönem Sovyetler Birliği, Zamyatin'in distopyasındaki süper-mekanize devletle bazı ortak noktalara sahipti. Zamyatin'in ilkelciliğe yönelimi Rus geleneğiyle, slavcılık ve burjuva batı karşıtlığıyla, Rus köylüsünün ve eskinin pederşahi Rusya'sının yüceltilmesiyle, Tolstoy ve Dostoyevski ile uyum içindeydi. Göçmenlik döneminde dahi, Zamyatin Batı'ya yönelik tipik Rus tarzı bir hayal kırıklığı içindeydi. Halihazırda Stalin'in şahsında Velinimet'ini yaratmaya başlayan Sovyet Rejimi'ne yönelik zaman zaman yarı-barışık bir tutum sergiliyordu. Eleştiri oklarını yer yer Bolşevizm'e yöneltmesinin altında Bolşevizm'in eski ilkel Rusya'yı modern, mekanize bir toplumla değiştirdiği inancı yatıyordu. Gariptir ki öyküsünün geçtiği tarih olarak 2600 yılını seçmişti. Sanki Bolşevikler'e şöyle sesleniyordu: "Sisteminizi batı teknolojisinin temelinde inşa etmeyi başarılırsanız Rusya işte aynen

buna benzeyecek.” Sosyalizm’in hayal kırıklığına uğrattığı başka bazı Rus entellektüellerine benzer biçimde Zamyatin’de de görülen ilkelci düşünce ve hayat tarzına yönelik bu özlem, ilkelciliğin Rus zihniyetinde o dönem hala çok etkili olduğu dikkate alındığında normal karşılanabilir.

Orwell’de sanayi öncesi topluma yönelik böylesi bir özlem yoktu, olamazdı da. Pek de etkilenmediği Burma’da geçirdiği dönemi saymazsak, ilkelciliğin onun geçmişinde yeri yoktu. Ama o, toplumu köleleştirmeye karar vermiş insanlar tarafından kullanıldığında teknolojinin yol açacağı tehlikelerden endişe duyuyordu. Bu yüzden o da Zamyatin gibi “sanayi medeniyetinin örtük niyetlerini” sorguladı ve yerd.

Onun yergisinde Sovyet Rusya Zamyatin’inkinden daha belirgin biçimde hedef alınıyor olsa da Orwell Okyanusya’nın temel unsurlarını dönemin Amerika ve İngiltere’sinde de görmüştü. Nitekim, 1984’ün toplumu, Orwell’in kendi etrafında nefret ettiği, tiksindiği ne varsa, hepsini bünyesinde barındırıyor: İngiltere’nin sıkıcı ve kasvetli sanayi varoşları, doğal, tekrara dayalı ve bunaltıcı bir tarzla aktarmaya çalıştığı “pis, leş kokulu” çirkinlik, savaş zamanı İngiltere’sinde şahit olduğu gıda kısıtlaması ve hükümet denetimleri, “spor, cinayet haberleri ve astrolojiden başka bir şey içermeyen beş para etmez gazeteler, iç gıcıklayıcı ucuz romanlar, seks sahneleriyle dolu filmler vs.” Orwell gayet iyi biliyordu ki Stalinist Rusya’da bu tür gazeteler bulunmuyordu. Stalinist basın bütünüyle farklı türden kusurları vardı. Yenisöylem, Stalinist jargondan ziyade bir gazeteci olarak gayet aşına olduğu ve onda tiksinti uyandıran Anglo-Amerikan gazeteciliğini hedef alan bir yergiydi.

1984’teki partinin hangi yönleriyle Sovyet Komünist Partisi’nden ziyade İngiliz İşçi Partisi’ni hicvettiği kolaylıkla anlaşılabilir. Büyük Birader ve takipçileri, işçi sınıfının beynini yıkamak için çaba sarf etmiyorlar. Orwell, Stalinizm’i böyle bir çabadan muaf tutacak son insan olurdu. Onun proleterleri ot gibi yaşıyorlar. “Ağır koşullarda çalışmaktan, boğaz kavgasından, komşularla didişmekten, sinema, futbol, bira ve en önemlisi de kumar yüzünden kafalarını çalıştırmaya fırsat bulamıyorlardı.” İnsanların yeni afyonu olan kumar da, tıpkı adi gazeteler ve seks filmleri gibi, Rusya’da yaşanan gerçeklikle bağdaşmıyor. Doğruluk Bakanlığı, Londra’nın savaş zamanı faaliyet gösteren Enformasyon Bakanlığı’nın bariz bir karikatürü. Orwell’in tasavvur ettiği canavar, her kabus ta olduğu gibi tanıdık, tanımadık her türden yüz, özellik ve şekilden mürekkep. Orwell’in yeteneği ve özgünlüğü kendini yergisinin yerel boyutunda belli ediyor. Gelgelelim, 1984’ün de epey nasiplendiği günümüzün moda ortamında bu yerel boyut pek dikkat çekmedi.

‘1984’teki partinin hangi yönleriyle Sovyet Komünist Partisi’nden ziyade İngiliz İşçi Partisi’ni hicvettiği kolaylıkla anlaşılabilir. Büyük Birader ve takipçileri, işçi sınıfının beynini yıkamak için çaba sarf etmiyorlar. Orwell, Stalinizm’i böyle bir çabadan muaf tutacak son insan olurdu. ’

1984 yalnızca Stalinizm'e değil, Sosyalizmin her tür ve tonuna dair karanlık bir hayalkırıklığının vesikası. Çaresizlik uçurumundan yükselen bir çılgılık o. Peki Orwell'i bu uçuruma sürükleyen neydi? Bu sorunun cevabının 1936-38 arasında yaşanan ve Orwell'in de etkilerine Katalonya'da maruz kaldığı Stalinist Büyük Temizlik olduğuna şüphe yok. Duyarlı ve namuslu bir adam olan Orwell, bu süreçte yaşanan tasfiyelere öfke ve dehşet dışında bir tepki veremezdi. Stalinist meşrulaştırma ve safsatalarla zihnini avutamazdı. Gerçi bunlar o zamanlar bazı zihinlerde işe yaramıştı. Örneğin parlak dehasına ve engin kültürüne yaraşır bir ahlaki kararlılık sergileyemeyen Arthur Koestler'de. Stalinist meşrulaştırma ve lafazanlıklar Orwell'in muhakeme düzeyine sığmıyordu. Orwell'in en asi ya da devrimci zamanlarında bile kendini özdeşleştirmekten vazgeçmediği Londralı Billy Brown'ın inatçı amprisizmi ve sağduyusu bunları kaldırmıyordu. Öfkeli, şaşkın ve sarsılmış hissediyordu. Hiç bir zaman Komünist Parti'nin üyesi olmamıştı. Ama yarı-Troçkist POUM'un bir sempatizanı olarak, tüm çekincelerine rağmen Sovyet rejimiyle zımnî bir dayanışma ve amaç birliği içinde olduğunu varsayıyordu. Sovyet rejimine dair bu hisleri, ona karmaşık ve tuhaf gelen değişim ve dönüşümler boyunca varlığını korudu.

PEK ÇOK İNGİLİZ SOSYALİST GİBİ ORWELL DA HİÇBİR ZAMAN MARKSİST OLMAMIŞTI

Büyük Temizlik boyunca yaşanan tasfiyeler ve bunların İspanya'daki yansımaları bu amaç birliğini yok etmekle kalmadı. Varlık yokluk savaşı veren İspanyol Cumhuriyeti'nde Stalinistlerle Stalinizm karşıtları arasında giderek derinleşen uçuruma şahitlik etmekle de kalmadı Orwell. Tasfiyelerin doğrudan etkilerini gölgede bırakan şeyler vardı. Ona göre "Totaliterliğin akıl dışı yanı (yani insani bedeller, zulmün başlı başına bir amaç haline gelmesi, lidere tapınma) ve antik dönemin köleci medeniyetlerinin meşum rengi" modern toplumun üzerinde bir gölge gibi yükseliyordu.

Pek çok İngiliz sosyalist gibi Orwell de hiç bir zaman bir Marksist olmamıştı. Diyalektik-materyalist felsefe ona hep karmaşık gelmişti. Sadık bir akılcıydı o. Bu akılcılığı bilinçten ziyade içgüdüden kaynaklanıyordu. Marksistlerle akılcılar arasında ihmal edilemez bir ayrım vardır. Anglo-Sakson ülkelerde hakim olan görüşün aksine, Marksizm hiç de akılcı bir düşünce değildir. Marksizmde insanın kural olarak akılcı saiklerle hareket ettiği, sosyalizme akılla ikna edilebileceği varsayılmaz. Marx'ın kendisi Kapital'in başlarında "meta üretimi"nde kök bulan fetişçi düşünce ve davranış kalıplarını felsefi ve tarihsel yönden ayrıntılı olarak ele alır. Meta üretiminden kasıt insan emeğinin piyasa için ve piyasaya bağlı

biçimde sarf edilmesidir. Marx'a göre sınıf mücadelesi hiç de akılcı bir süreç değildir. Fakat bu, sosyalizmi benimsemiş akılcıların zaman zaman kendilerini Marksist olarak tarif etmelerine engel değildir. Ancak, hakiki Marksist, insan ilişkilerindeki akıl dışılığın tezahürlerine akılcıya oranla daha hazırlıklı olduğunu öne sürebilir. Stalin döneminde yaşanan Büyük Temizlik de bu tezahürlere dahildir. Bu tarz olaylar karşısında Marksist, üzülebilir, incinebilir, ancak dünya görüşü sarsılmaz. Akılcı ise insan varlığının akıl dışılığıyla göz göze geldiğinde kendini yitik ve çaresiz hisseder. Akılcılığa sarıldığında, gerçeklik onu şaşkına çevirir. Gerçekliğin peşine düşüp onu kavramaya çalıştığında ise artık akılcılıkla yolunu ayırması gerekir.

Orwell gerçekliğin peşinde koşarken kendini hayata dair bilinçli ve bilinç dışı varsayımlarından yoksun buldu. Düşüncelerini bu aşamadan sonra Büyük Temizlik'ten kurtaramadı. Dolaylı ya da dolaysız olarak bu düşünceler İspanyol deneyiminden sonra yazdığı her şeyin temel meselesini teşkil etti. Bu saygıdeğer bir saplantıydı. Kendini rahatlığa teslim edip aldatmaya meyletmeyen, endişe veren ahlaki bir sorunla sonuna kadar cebelleşen bir saplantı. Ama Büyük Temizlik'le cebelleşmek onun zihnini bu olayın akıl dışılığıyla zehirledi. Olan biteni aşına olduğu terimlerle, deneyime dayalı bir sağduyunun terimleriyle açıklayamaz bir halde buldu kendini. Akılcılığı terk ederek gerçekliğe gitgide yarı-mistik bir karamsarlığın karanlık penceresinden bakmaya başladı.

KİLİT CÜMLE: NASIL'INI ANLIYORUM, NEDENİNİ ANLAMİYORUM

1984'ün, hayata veda etmeye hazırlanan bir adamın imgeleminin ürünü olduğu söylenegeldi. Haklılık payı taşısa da bu yorum gerçeğin tamamını yansıtmıyor. Orwell'in bu romanı can havliyle yazdığı bir gerçek. Dilinin ve tasavvur ettiklerinin olağanüstü, kasvetli yoğunluğu, başkarakterine yaratıcı bir imgelemlerle çektiği işkenceleri neredeyse fiziksel bir dolaysızlıkla yaşaması buradan ileri geliyor. Gitgide kötüleşen fiziksel varlığını Winston Smith'in çürüyen ve ufalan vücuduyla özdeşleştirerek kendi ölüm sancılarını başkarakterine yaşıyordu. Romanın son sayfalarında kendi hayatında son demlerini yaşadığı ızdırabı yansıtıyordu. Fakat Orwell'in içine düştüğü hayal kırıklığı ve karamsarlık, can çekişiyor olmasından değil, yaşayan bir insanın deneyim ve düşüncelerinden, yenik düşmüş akılcılığının sarsıcı tepkisinden kaynaklanmaktadır.

1984'ün kilit cümlesi "Nasıl'ını anlıyorum: Neden'ini anlamıyorum." şeklinde. Winston Smith, Okyanusyada hayatın nasıl işlediğini, ince ince detaylandırılmış tiranlık mekaniz-

'Orwell'in içine düştüğü hayal kırıklığı ve karamsarlık, can çekişiyor olmasından değil, yaşayan bir insanın deneyim ve düşüncelerinden, yenik düşmüş akılcılığının sarsıcı tepkisinden kaynaklanmaktadır.'

masının nasıl çalıştığını biliyor. Ama nihai davanın, nihai amacın ne olduğunu bilmiyor. Cevabı bulmak için suç düşününün esrarlı klasiği olan 'kitabın sayfalarını çeviriyor. Yasadışı Kardeşlik hareketinin esin kaynağı olan Emmanuel Goldstein'in yazdığı söylenen bir kitap bu. Ama kitabın yalnızca nasıl'ı ele alan kısımlarını okumayı başarabiliyor. Tam neden'i açıklayan kısma başlayacakken Düşünce Polisi üzerine çullanıyor. Ve böylece soru cevapsız kalıyor.

Bu, Orwell'in kendi açmazıydı. "Neden?" sorusunu tasavvur ettiği Okyanusya'dan ziyade Stalinizm ve Büyük Temizliğe yönelmişti. Bir ara cevabı Troçki'de aradığı muhakkak: Emmanuel Goldstein karakteri, gerçek adı Bronstein olan Troçki'ye ait bir dizi üstünkörü biyografik veriye dayanıyordu. Hatta bu karakterin fizyonomisi ve Yahudilere özgü ismi de Troçki'yi çağırıyordu. Ayrıca 1984'te epey yer tutan Kitap da Troçki'nin İhanete Uğrayan Devrim adlı eserinin (çok da başarılı olmayan) bir tefsiri idi. Orwell, Troçki'nin ahlaki heybetinden etkilenmişti. Ama bir yandan da bu heybete kısmen güvensizlik duyuyor, sahiciliğinden bir ölçüde kuşku duyuyordu. Troçki'ye bakışındaki bu ikirciklilik karşılığını Winston Smith'in Goldstein'a yönelik tutumunda buluyordu. Goldstein ve Kardeşlik gerçekte hiç var olmuş muydu? Yoksa Kitap, Düşünce Polisi'nin elinden çıkma bir düzmece miydi? Roman, Smith bu sorulara yanıt bulamadan sona eriyor. Troçki'nin düşüncesiyle arasında bir engel vardı Orwell'in. Bir türlü aşmayı başaramadığı bu engel Marksizm ve diyalektik materyalizmdi. Troçki'de "Nasıl?" sorusunun cevabını bulmuş, "Neden?" için aradığını bulamamıştı.

Ama Orwell tarihsel bilinemezlik ile yetinemezdi. Her şey olabilirdi o, ama şüpheli olamayacağı kesindi. Zihinsel yapısı itibariyle tutuculuğa yatkındı. Sorusuna hızlı ve basit bir yanıt bulmaya kararlıydı. Şüphe ve güvensizlik kaynaklı bir gerginlikle yüklüydü. Onlar'ın Londralı Billy Brown'un namusunu hedef alan karanlık tezgahlarına karşı tetikteydi. Onlar Nazilerdi, Stalinistlerdi, Churchill ile Roosevelt'di. Ve nihayet devletin yaşamsal çıkarlarını savunan herkeste. Zira, Orwell özünde idrak fukarası bir anarşistti ve onun gözünde bir politik hareket yaşamsal çıkara sahip olduğu an varlık sebebini yitirmiş oluyordu. Karmaşık bir toplumsal arkaplanı analiz etmek, politik saikler, hesaplar, korkular ve şüphelerle yüklü kördüğümleri çözmek, onlar'ın eylemlerini dayatan koşulları anlamak... Tüm bunlar Orwell'i aşıyordu. Toplumsal güç ve eğilimler ile tarihsel kaçınılmazlıklar üzerinden yapılan genellemeler karşısında öfkeye ve şüpheye kapılıyordu. Gelgelelim, Orwell'in zihnini meşgul eden sorunun gerçekçi bir cevabına ancak bu tür genellemeler yoluyla (ve elbette bu

'Troçki'nin düşüncesiyle arasında bir engel vardı Orwell'in. Bir türlü aşmayı başaramadığı bu engel Marksizm ve diyalektik materyalizmdi. Troçki'de "Nasıl?" sorusunun cevabını bulmuş, "Neden?" için aradığını bulamamıştı.'

genellemeleri yerli yerinde ve tutumlu biçimde yaparak) ulaşılabilir. Orwell gözünü ağaçlara, hatta tek bir ağaca dikmiş, ormana neredeyse kör kalmıştı. Tarihsel genellemelere güvensizliği onu en nihayetinde tüm genellemeler içinde en eski, sıradan, soyut, metafizik ve yavan olanına dört elle sarılmaya ve bu görüşü benimsemeye itmişti: onların tertiplelediği tüm komplo ve tezgahların, tasfiyelerin, diplomatik anlaşmaların kaynağında “sadistçe bir güç arzusu”ndan başka bir şey yok. Böylelikle Orwell alelade, akılcı sağduyuyla bağını kopararak 1984’e ilham veren zulmün mistisizmine yönelmiş oldu.

1984 BİR UYARIDAN ZİYADE, TİZ BİR FERYAT

1984’te insanın makineler üzerindeki egemenliği öylesine bir yüksek bir düzeye erişmiş halde ki toplum, herkese yetecek kadar üretebilecek ve eşitsizliğe son verebilecek kapasiteye sahip. Ama sırf Büyük Birader’in sadistçe dürtülerini tatmin etmek adına, yoksulluk ve eşitsizlik muhafaza ediliyor. Buna karşın, Büyük Birader’in gerçekte var olup olmadığını bile bilmiyoruz. Hayali biri olması da ihtimal dahilinde. Okyanusya’ya parti kolektif bir bütün olarak zulmediyor. Parti üyelerinin bireysel olarak zalim olması şart değil, ki aralarında akıllı, iyi niyetli insanlar da olabilir. Totaliter topluma bedenden ayrılmış bir sadizm hükmediyor. Orwell, gitgide anlamsızlaştığını düşündüğü bildik toplumsal sınıf ve sınıf çıkarı kavramlarını “aştığını” düşünüyordu. Ama bu Marksist genellemelerde, bir toplumsal sınıfın çıkarı, bireysel çıkarlarla ve sınıf üyelerinin toplumsal konumuyla en azından bir düzeyde ilintiye sahip. Bu durum, sınıf çıkarı bireysel çıkarların basit bir toplamını temsil etmiyorsa bile geçerliliğini kaybetmez. Orwell’de ise bir bütün olarak partinin parçalarıyla ilgisi yok. Parti herhangi bir çıkar ya da amaç için faaliyet gösteren bir sosyal yapı değil. İnsan doğasında çarpık olan ne varsa bu silueti andıran yapıda vücut bulmuş. Parti, metafizik, deli ve muzaffer bir şeytani hayalet.

Elbette, Orwell, 1984’le bir uyarıda bulunmayı amaçlıyordu. Ama bu uyarı, temelinde yatan sonsuz umutsuzluk nedeniyle boşa çıkıyor. Orwell totaliterliğin tarihi sekteye uğrattığını düşünüyordu. Büyük Birader yenilmezdir: “Geleceğin resmini görmek istiyorsan, bir insan yüzüne basmış bir postal getir gözlerinin önüne, sonsuza dek.” Orwell, Büyük Temizlik gösterisini geleceğe yansıtmıştı ve onu orada sonsuza dek sabitlenmiş halde görüyordu. Çünkü Orwell olup biteni gerçekçi biçimde, karmaşık tarihsel bağlamı içinde kavrayacak yeterlilikte değildi. Olup bitenin son derece “akıl dışı” olduğu muhakkak. Ancak, bunları akıl dışı

‘Orwell, 1984’le bir uyarıda bulunmayı amaçlıyordu. Ama bu uyarı, temelinde yatan sonsuz umutsuzluk nedeniyle boşa çıkıyor. Orwell totaliterliğin tarihi sekteye uğrattığını düşünüyordu. Büyük Birader yenilmezdir: “Geleceğin resmini görmek istiyorsan, bir insan yüzüne basmış bir postal getir gözlerinin önüne, sonsuza dek.”

bir tarzda ele alanın durumu da cinnetle çok fazla ilgilen- diği için aklını kaçıran bir psikiyatristinkinden farksız. 1984 de bir uyarıdan ziyade lanetli, karanlık çağın gelip çattığını duyuran tiz bir feryat işlevi görüyor.

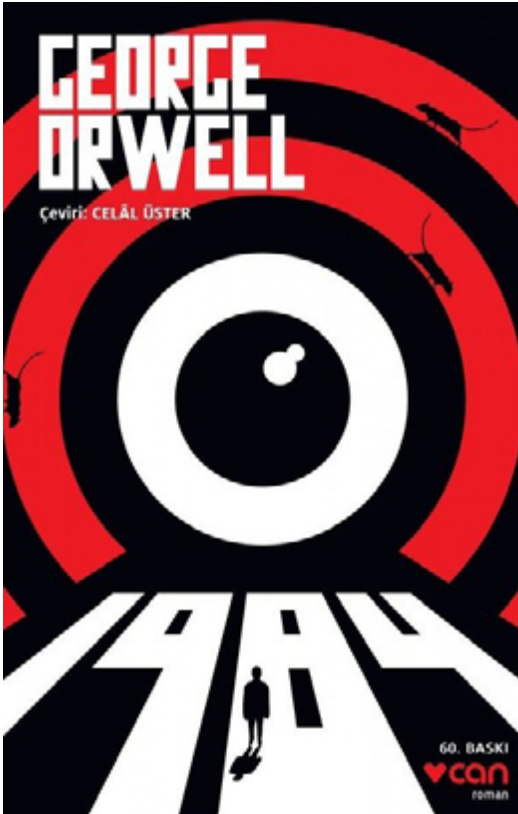
Günümüzün “kitle iletişim araçları” eliyle daha da yayılan bu feryat milyonlarca insanı dehşete düşürmüş durumda. Gelgelelim, bu feryat, insanların dünyanın cebelleştiği sorunları daha berrak görmelerini sağlamıyor, onların kavrayışlarını geliştirmiyor. Yalnızca, tüm dünyayı saran ve masum zihinleri karıştıran panik ve nefret dalgalarının büyümesine ve yoğunlaşmasına hizmet ediyor. 1984, milyonlarca insana Doğu ile Batı arasındaki ihtilafı siyah ve beyaz olarak görmeyi öğretti. Bir umacıyla günah keçisini insanlığa musallat olan tüm hastalıkların sorumlusu olarak resmetti.

Atom Çağı'nın başında Dünya, yaklaşan kıyamet karşısın- da duyulan dehşeti andıran bir ruh hali içinde bulunuyor. Bir romancı tarafından tasavvur edilen kıyamet, işte bu yüzden milyonlarca insanda bu denli hararetli bir karşılık buluyor. Fakat, kıyametin atom ve hidrojen canavarla- rını insanlığın başına Büyük Birader musallat etmedi. Modern toplumun karşı karşıya olduğu temel açmaz şu: toplum, yaşam tarzını, toplumsal ve politik kurumlarını teknolojideki devasa ilerleyişe uyumlu hale getiremedi. İzdirap ve korkunun yüzeysel (ya da belki de mahçup?) resmi iyimserliğin ardına gizlenmiş olabileceği Doğu'da, milyonlarca insanın zihninde atom ve hidrojen bombala- rının nasıl bir etkide bulunduğunu bilmiyoruz. Ancak şu gerçeğe gözümüzü kapamak tehlikeli olur: Batı'da mil- yonlarca insan, keder ve korku içinde insanlığın kaderine etki eden sorumluluklarından kaçmaya meyil gösterebilir. Bunu yaparken öfke ve umutsuzluğun faturasını Orwell'in 1984'ünün gözlerinde canlandırmalarına epey yardımcı olduğu umacı-günah keçisi karışımı Dev'e çıkarabilir.

* * *

“Bu kitabı okumuş muydunuz? Okumalısınız beyefendi. Okuduğunuz zaman neden Bolşevikler'in üzerine atom bombası atmamız gerektiğini anlayacaksınız!” Orwell'in ölümünden bir kaç hafta önce, New York'ta kör ve sefil bir gazete bayisi, 1984'ü bana bu sözlerle önerdi.

Zavallı Orwell... Acaba o kendi kitabının Nefret Haftası programında böylesine önemli bir yere sahip olacağını hayal edebilir miydi?

1984, George Orwell, Çev.: Celal Üstel, 352 syf., Can Yayınları, 2000.

İSTANBUL KİTAP FUARI ETKİNLİK PROGRAMI

10 KASIM CUMARTESİ 2018

- Attilâ Şenkon • İmza: 13.00
- Tecelli Sercan Sırma • İmza: 15.00
- Söyleşi: Elbruz Aksoy-Erol Köroğlu,
“Çerkeslerin Coğrafyamızdaki 155 Senelik Tanıklıkları” • Saat: 17.15
- Elbruz Aksoy • İmza: 18.30

11 KASIM PAZAR 2018

- Söyleşi: Ercan Kesal, “Hayata Açılan Bir Pencere: Metin Erksan Sineması”
• Saat: 13.15 • İmza: 14.30
- Ashı Tohumcu • İmza: 16.00

14 KASIM ÇARŞAMBA 2018

- Tülin Kozikoğlu • İmza: 11.00-13.00

17 KASIM CUMARTESİ 2018

- Gönül Kıvılcım • İmza: 13.00
- Gaye Borahioğlu • İmza: 15.00
- Söyleşi: İsmail Saymaz, “Kimsesizler Cumhuriyeti”
• Saat: 16.00 • İmza: 17.15
- Söyleşi: Ayşe Buğra, Osman Savaşkan, Mehmet Ertan,
“Türkiye'nin Büyük Dönüşümü” • Saat: 16.00

18 KASIM PAZAR

- Menekşe Toprak • Saat: 13.00
- Söyleşi: Şeyhmus Diken, “Abisi Olmak Halkının: Ahmed Arif”
• Saat: 14.30 • İmza: 15.45
- Berna Durmaz • İmza: 15.00

Felaket Çağı'nın endişeli peygamberi!

'Felaket Çağı' serisinin son halkası olan Yavuz Ekinci'nin "Peygamberin Endişesi" romanının dilsel zenginliği ve "masalsı dili" diğer kitaplarına göre belki biraz daha geride kalmış dememiz romanı eksiltmez. Birinci tekil ağızdan ilerleyen romanın iki ayağı var; bakmak ve görmek. Modern çağ insanının pasif eylemlerinden bakmak, işine gelene yüzünü dönmek, alıcılarını açma olarak formüle eden yazar bir durağanlığı ve kayıtsızlığı gözümüze sokarken yanı başımızda olan felaket boyutundaki olayları nasıl da görmediğimizi gösteriyor. Ekinci, bu durumu roman boyunca devam eden bir ağıyla, acıyla ve başka bir argümanla; nasırla da deneyerek veriyor okuyucuya.

Hüseyin Bul

Annem ne zaman büyük kentteki evimize gelse "Bina bina üstüne, zina zina üstüne olacak, ölümler kolay doğumlar zor olacak" derdi. Kalabalığı ve yüksek binaları gördükçe içi kararır, bizim için kaygılandığını "Buralar çok fena oğlum, dikkat edin kendinize, çocuklarınıza." diyerek çok kalmazdı büyük kentteki evimizde.

Yavuz Ekinci'nin yeni romanı Peygamberin Endişesi de annemin korktuğu, ürktüğü, kaygılandığı, endişelendiği böyle büyük bir kentte geçiyor. Kendini peygamber sanan, evli ve bir kızı olan Mehdi, çevresinde olup bitenlere kayıtsız kalmayıp bir şeyler yapayım derken 'kafayı sıyrıyor'. İlk önce çocukları kendisini terk ediyor, peşinden mahalledekiler alay etmeye başlıyor. Yalnızlığı kronikleştikçe yer yer komik diyebileceğimiz olayların içinde buluyor kendini. Çaresizce ve çoğunlukla korkak-

ça kendini anlatmaya, ispatlamaya çalıştığı mahallesinden gönülsüzce uzaklaşır. Roman, Mehdi'nin buradan uzaklaşıp kendini araması, ispat etmeye ve inandırıcı olmaya çalışmasıyla başlıyor.

'Felaket Çağı' serisinin son halkası olan Yavuz Ekinci'nin "Peygamberin Endişesi" romanının dilsel zenginliği ve "masalsı dili" diğer kitaplarına göre belki biraz daha geride kalmış dememiz romanı eksiltmez. Birinci tekil ağızdan ilerleyen romanın iki ayağı var; bakmak ve görmek. Modern çağ insanının pasif eylemlerinden bakmak, işine gelene yüzünü dönmek, alıcılarını açma olarak formüle eden yazar bir durağanlığı ve kayıtsızlığı gözümüze sokarken yanı başımızda olan felaket boyutundaki olayları nasıl da görmediğimizi gösteriyor. Ekinci, bu durumu roman boyunca devam eden bir ağrıyla, acıyla ve başka bir argümanla; nasırla da deneyerek veriyor okuyucuya.

'ASIL MANA VİCDANIMIZ'

Nasır, ağrıyan, acıyan, problemleri yönlerimizi sembolize ederken altında yatan asıl mananın vicdanımız olduğunu anlıyoruz. Toplumsal ve bireysel sorunlarımızı tedavi etmenin yöntemi, görmezlikten gelmek ya da üstünü örtmek, bir bantla iyileşmesini beklemek değildir. Dünyadaki kötülüklerden kendini sorumlu tutan, geç kaldıkça daha beterinin yaşanacağını düşünen, tutuk, çekingen, utangaç ve şarap içen Mehdi'nin ağırbaşlı, derviş ya da bilge gibi davranmayarak aslında okuyucuyu da peygamber olduğuna inandıramıyor. Yazarın karakterin bu yönlerini özellikle parlatmasının altında yatan sıradan bir insanın peygamber gibi davranabilmesinin pekala mümkün olabileceğini, karakterde eksiltmelerin okuyucunun eşleştirme, empati yapmasını kolaylaştırmak için yapmış olabilir.

"Gümüş bir tepsi gibi parlayan aya ve etrafında ışıldayan yıldızlara bakıp tıpkı çocukluğumda yaptığım gibi yıldızlardan şekiller yaptım." (sf.91-92)

Yazı kışı belirsiz yıllar gelecek, anayı babayı tanımayan kullar gelecek, annemin kendince felaket olarak adlandırdığı dönemi bu sözlerle anlatması Yavuz Ekinci'nin bu romanındaki büyük kentlerdeki yalnızlıklar, çaresiz yalnızlıklar ve özellikle kalabalık kentlerdeki yalnızlıkların, yabancılaşmanın ve kayıtsızlığın çok daha hızlı arttığını betimlemesini şu alıntıda özetlemek mümkün. "Kimse yerde kıvranan papatya dövmeli kıza ne yardım etti, ne de baktı. Sağından solundan geçenler sanki yerde kıvranan biri yokmuş gibi umursamadan yürüyüp gittiler." (sf. 103)

Neyzen Tefrik, Cervantes, Hamlet ve Cumartesi Anneleri'ni de anan yazar, sık sık Davut, Yusuf, İbrahim, Musa ve Yunus'u da metine çağırılmayı ihmal etmeyerek dinsel bir karakteri ete

kemiğe büründürmek için eski dinsel mesellerden yardım alarak okuyucuya hatırlatması, yazar okuyucuyu göz ardı etmeden yazamaz mı sorusunu yeniden gündeme getiriyor. Öte yandan, ülkemizdeki hukuksuzlukları, yağmayı, talanı, adaletsizlikleri ve yanı başımızdaki ülkelerdeki savaşı, göçü edebiyata taşımak, kayıtsız kalmamak geç de olsa bu coğrafyadaki yazarlara, aydınlara örnek olabilecek bir davranış ve vicdani bir tutumdur.

Bak! emir kipiyle hastalıklarımızı, arızalı yönlerimizi deşifre eden yazar son kısımlara yaklaştıkça Kalk! diyerek silkinme zamanının geldiğini, insanlığın, Müslümanlığın gerektirdiklerinin yerine getirilmesini gördüm diyerek dile getiriyor. “Beni dipsiz kuyularda merdivensiz bıraktın” bölümüyle de başka bir gezegenin cehennemi olacak kadar çok şey yaşadığımız dünyada, “Gördüm, duvarlardaki kurşun deliklerine yuva yapan serçeleri. Gördüm, sokak ortasında öldürülen Teybet Ana'nın cesedine kargalar ve köpekler musallat olmasın diye elinde iki taşla bir taş atımlık kuytuya saklanıp yedi gün yedi gece bekleyen Atigone'yi.

“... Gördüm, derin dondurucuda bekleyen ölmüş bebeğin masum yüzüne bakan annenin çaresizliğini.” (sf.151) cümleleriyle toplumun vicdanını yaralayan, zedeleyen olayları tarihin bir sayfasına not ediyor.

İçten içe Peygamber olduğuna inanan, gaipten sesler duyarak Muhammed'in saklandığı mağaradaymışçasına hareket eden, gittiği yoldan gittiğini sanan, garip ve farklı işaretleri “seçilmiş kişi” olduğuna yoran Mehdi, “Allahüekber” nidasından da ödü kopan, kaçacak delik arayan biri ne yazık ki. Yazar burada Müslümanlığın nasıl kötü yorumlandığını, “Allahüekber” diyerek insanları katleden, kafalarını kesenlerin kötü ve karanlık düşüncelerine atıfta bulunuyor.

Romanda sık sık tekrarlanan bir de yedi rakamı var, adeta bir ritüel gibi...

“Köpekler etrafında yedi tur attı” (sf.88)

“Yatağın etrafında hızlı hızlı yedi tur döndüm.” (Sf.100)

“Yeğenim öldü. Üç ay sonra yedi yaşına basacaktı” deyip ağlamaya devam etti.” (sf.98)

“Yedi gün yedi gece boyunca o ölümle savaşırken ben yatağının yanında durdum” (sf.100)

Peygamber olduğunu sanan birinin hikâyesinin anlatıldığı romanda, Allah'ın yerleri ve gökleri yedi günde yaratılmasına atıfta bulunmasının alt okumasında altı günde yaratıp yedinci günde dinlenmeye çekilmesinin hikmetlerine işaret ediyor.

Mirza Ali'ye adanan kitap, bizim büyük yalnızlığımızı besleyen çaresizliğimizi akıcı bir dille yazmış.

Yavuz Ekinci'nin bu romanının kapağını da eski kitaplarının kapağını yapan birçok yerde ödül almış Geray Gencer yapmış. Siyah, yeşil ve turuncu renklerin kullanıldığı kitabı rafa koyduğunuzda sırt yazısı aşağı bakıyor ne yazık ki.

Peygamberin Endişesi, Yavuz Ekinci, 192 syf., Doğan Kitap, 2018.

Can Çocuk, çağdaş ve klasik edebiyattan altı yüzü aşkın kitabı ve çok sevilen yazarlarıyla 37. Uluslararası İstanbul Kitap Fuarı'nda!

Tüyap Uluslararası İstanbul Kitap Fuarı
10-18 Kasım 2018

İMZA GÜNLERİ

- 10 Kasım Cumartesi Adnan Binyazar 11.00-13.00 / Behiç Ak 14.00-15.30
11 Kasım Pazar İdil Biret / Gülçin Alpöge 14.00-16.00
12 Kasım Pazartesi Doğan Gündüz / Melek Özlem Sezer 10.30-15.00
13 Kasım Salı Anıl Mert Özsoy / Altay Öktem 10.30-15.00
14 Kasım Çarşamba Sevim Ak / Mina Tansel 10.30-15.00
15 Kasım Perşembe Sevim Ak / Ece Çiftçi 10.30-15.00
16 Kasım Cuma Süleyman Bulut / Göknil Özkök 10.30-15.00
17 Kasım Cumartesi Süleyman Bulut / Aslı Tohumcu 11.30-16.00
18 Kasım Pazar Koray Avcı Çakman 11.30-16.00 / Seza Kuttar Aksoy 11.30-13.30

Sevim Ak

Behiç Ak

Mina Tansel

Doğan Gündüz

Ece Çiftçi

İdil Biret

Aslı Tohumcu

Seza Kuttar Aksoy

Göknil Özkök

Behiç Ak

Melek Özlem Sezer

Seza Kuttar Aksoy

Aslı Tohumcu

Adnan Binyazar

Koray Avcı Çakman

Altay Öktem

Yeni kitaplarımızla fuardayız!

Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi,
Can Çocuk Yayınları Standı, Salon 2 - 2402

GÜNIŞİĞİ KİTAPLIĞI

Herkes için Günışığı,
her yaş için edebiyat.

10-18 Kasım 2018

Salon 2, 2303

37. İstanbul Kitap Fuarı

Kitap fuarındaki söyleşilerimizde
her yaştan okur, yazarlarıyla buluşuyor.

11

Pazar

MİNE SOYSAL

Engeli En Bol Yayıncılığımız: Çocuk ve Gençlik Kitapları

13.15 Heybeliada Salonu

13

Salı

FÜSUN ÇETİNEL

İnsanlar, Hayvanlar ve *Çiko'nun Seçimi*

12.15 Karadeniz Salonu

14

Çarşamba

İREM UŞAR

Düz Çizgi Dedektifleri İşbaşında!

11.00 Karadeniz Salonu

15

Perşembe

KARİN KARAKAŞLI

Uçan Kız Volante ile Çokrenkli Bir Havaalanı Macerası

11.00 Karadeniz Salonu

16

Cuma

BEHİÇ AK

Bir Kedi Her Şeyi Nasıl Yanlış Anlayabilir?

11.00 Karadeniz Salonu

TÜYAP Fuar ve Kongre Merkezi, Büyükçekmece
Ziyaret saatleri Hafta içi: 10.00-19.00 | Hafta sonu: 10.00-20.00 | 18 Kasım: 10.00-19.00

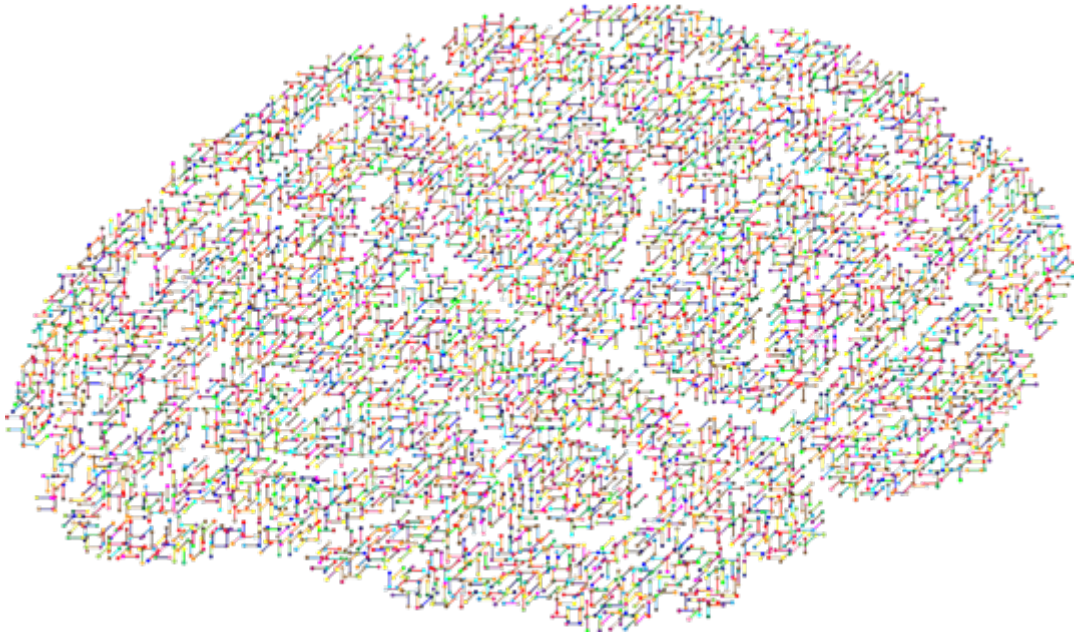
info@gunisigikitapligi.com | T 0212 212 99 73 | F 0212 217 91 74

facebook.com/gk.gunisigikitapligi | twitter.com/_Gunisigi | instagram/gunisigi_kitapligi

Prof. Dr. M. Emin Önder: Nostalji-isyan türünde bir furya var!

Psikeart dergisi kurucusu Prof. Dr. M. Emin Önder ile dergicilik mefhumunu konuştuk. Önder, Nicelik ve nitelik kırk yıl önceye nazaran doğal olarak artıyor ama günümüz bilgi toplumu nitelikli bilginin satıhtaki bilgiyle iyice örtüldüğü bir toplum. Herhangi bir kavramı duyunca şöyle bir yutkunup bir şeyler açıklamaya çalışan ama o kavramı derinlemesine bilmediğini hemen anladığınız insanların toplumu. Eskiden o kavramları belki hiç bilmezlerdi, şimdi ise adını duymuş oluyorlar, fakat ne anlama geldiğini, o kavram kategorisiyle neleri nasıl düşüneceklerini bilemiyorlar. Yayıncılık alanında çalışanlar da bu tür bir bilgi yoksunluğundan mustarıpler” dedi.

Soner Sert

2006 yılında İzmit'te Kocaeli Üniversitesi Psikiyatri Anabilim dalı Öğretim üyesi Prof. Dr. M. Emin Önder tarafından kurulan Psikeart Psikiyatri Merkezi, aradan bir yıl geçince şirketleşti, 2009 yılında ise İstanbul'a şube açtı. Aynı yıl Psike, Psikeart ve Memleket gibi dergileri çıkaran ve kitap yayımına başlayan şirket, 2015 yılında ise Psikesinema isimli dergiyi bünyesine kattı. Pek çok etkinliği de ardı ardına yapmayı başaran M. Emin Önder, bütün bu başarılı işlerin arkasında yatan isim oldu. Önder ile üretim çalışmalarını, Psikeart dergisinin varoluşunu ve Türkiye dergicilik anlayışını konuştuk.

İlk olarak, psikolojiyi, kültürü ya da sanatı konu edinen herhangi bir yazı kaleme alan bir yazar,

'Psikeart, psikiyatrinin insan tekini araştırma evreni kabul etmesini, sanatın ise insan tekinden tüm insanlığa seslenişini, ilk bakışta çelişkili görünen bu durumun içinde saklı bütünselliği bir dergi formunda ortaya koymayı amaçlıyor. '

derginize nasıl ulaşıyor?

Biz, sadece yazarlara değil, okuyanı dönüştüren ve etkileyen yazılara da açtık. Psikiyatri ile sanatı buluşturan tema seçimlerimize uygun hem uzman yazarlarımız hem edebiyatla, sanatla, iletişim dünyasıyla iç içe yazarlarımız hem de amatör yazarlarımız sayfalarımızda yer bulabiliyor.

Dergimizin yeni temasını iletişim kanallarımızdan öğrenebilirler.

Psikeart Dergi, varoluş ve biçimleniş durumunu hangi felsefi temel üzerine şekillendirir? Düşünsel sürecinizin altyapısını hangi sözlerle anlatırsınız?

Psikeart, psikiyatrinin insan tekini araştırma evreni kabul etmesini, sanatın ise insan tekinden tüm insanlığa seslenişini, ilk bakışta çelişkili görünen bu durumun içinde saklı bütünselliği bir dergi formunda ortaya koymayı amaçlıyor. Bireyin evrenselliği, sanatın biricikliği de diyebiliriz, yine çelişkili görünen yeni bir bütünsellik kapısı aralamış oluruz. Varoluş ile biçim arasındaki ilişki için ilham verici bir çıkış noktası sayılmaz mı!

Dergicilikte editör-yazar ilişkisini nasıl yorumlarsınız? İlk kez bir dergiye yazı gönderen bir yazarın editörle ilişkisi, ona bakış açısı ne oluyor?

Dergi mutfağında bize ulaşan yazıyla kurduğumuz ilişki, farklı katmanlardan oluşuyor. İlk tasnifler, ardından edisyon, görsel yönetim, grafik tasarım ve derginin sunumu... Biz başlangıçta psikiyatrist uzman yazarlar ile birlikte yazılı ve görsel medyadan önemli gazeteciler, bazı köşe yazarları, edebiyatçılar, fotoğrafçılar, plastik sanatların çeşitli dallarından sanatçılar ve sanat tarihçileriyle yola çıktık. Yazarların dergimize olan ilgisi ilk sayıdan itibaren artarak sürdü. Bizim her sayımız başka bir temayla çıkıyor. Aşk, şiddet, Kıskançlık vb. Son sayımız Kültürel Miras ve Kimlik bayilerde yer alıyor. Psikiyatri kökenli yazarlarımıza ben ulaşıyorum ve bir değerlendirme yapıyoruz, onların kaleme aldığı yazılar, Psikeart'ın ilgili temada hem psikiyatri hem de sanat kuramlarıyla bağını kuruyor. Diğer yazarlarımız ise kendi uzmanlıklarından aldıkları ilhamla veya psikiyatrinin yönelmediği ama belki de yönelmesi gereken başka kuramsal konulara pencere aralayan katkılarıyla Psikeart'ı zenginleştiriyorlar. Bir de bizzat yazarın konuyu sipariş kabul ederek kaleme aldığı bağımsız yazılar elimize ulaşıyor. Bilimsel, felsefi, psikiyatri ya da sanat kuramı ağırlıklı, gündelik yaşamla bağlantı kuran, gündemi takip eden ya da tamamımızdan yararlanarak yeni bir gündem yaratmayı planlayan yazılar resmi geçidi bu; Psikeart özgün karışımını bu içerik zenginliğinden alıyor. Yazıların görsel temasını seçerken bu kez yazarlarımız kadar dergimize büyük bir sevgiyle bağlı fotoğrafçılar, görsel sanat dallarından temsilciler tamamıyla ilgili işlerini iletiyorlar. Yazılar ile görselleri buluşturuyoruz, ardından grafik tasarım uygulaması başlıyor. Pek olmadı ama bazen birkaç yazar aynı temayı ele alabiliyor, böyle olsa da farklı bakış açıları ve farklı söylemler içeren yazılara genellikle yer veriyoruz.

'...son sayımızı baskıya gönderirken matbaa masrafımızın neredeyse iki katını salt kağıt ücreti olarak ve peşin talep ettiler bizden... Sayfa sayımızda azaltıma yönelmek, tirajımızı ise küçük bir ölçüde azaltmak zorunda kaldık.'

'KAĞIT MASRAFINI PEŞİN TALEP ETTİLER'

Bu seneki üretiminiz nasıldı? Ekonomik krizin yaptırımını oldu mu? Krizin sürekliliğinden ve üretiminizin niteliğini etkilediğinden bahsetmek mümkün mü?

Basitçe anlatayım, son sayımızı baskıya gönderirken matbaa masrafımızın neredeyse iki katını salt kağıt ücreti olarak ve peşin talep ettiler bizden... Sayfa sayımızda azaltıma yönelmek, tirajımızı ise küçük bir ölçüde azaltmak zorunda kaldık. Yazarlarımıza üzüntülerimizi bildirdik, görsel katkıda bulunanlara durumu açıkladık; üstelik çok özel bir sayıydı, moralimizin bozulmadığını söylesem yalan olur. Dergimiz internet portalı üzerinden hiç yayın yapmadı, basılı dergi formatını tercih ettik. Türkiye'de kâğıt üretimi halen yok, tamamen ithal ediliyor, bu sorun çözülmeden pek fazla yol alabileceğimizi sanmıyorum. Hem nitelik hem de nicelik

'Mevcut ekonomik verilerle açıklaması pek mümkün değil ama ucuz kâğıt ve ucuz baskı tekniği kullanılarak protest bir yayın furyası başladı altı yedi yıl önce. Sık periyotlarla arabesk diyebileceğim nostalji-isyan karışımı bir dergicilik türü doğdu. Bu, bizim yürüttüğümüz yayıncılığın bir çeşit sathileştirilmesi gibiydi, diyebilirim. Bir ekonomik fırsat olarak doğdu, nereye kadar gideceğini göreceğiz'

olarak kaybımız var, diyelim.

'PSIKEART, FANLARI OLAN BİR DERGİ'

Sosyal medyanın okur ile iletişimde dergiciliğe ne gibi katkıları oldu? İnternetin üretim ve tüketim bağlamında bilime ya da sanata etkisi sizce nedir?

İnternet, özellikle tematik dergiciliğin yaygınlaştığı bir alan. Bu alanda şimdiye kadar yer almadık. Bu mecradan derginin sürekliliğini sağlayacak bir okur kitlesine sahip olmak için yapılması gereken farklı işler var. Bu konuda araştırmalarımızı sürdürüyoruz. Sosyal medyada ise başlangıçtan itibaren biz istemesek de -öyle bir derdimiz de yoktu, yanlış anlaşılmasın- var olduk. Psikeart, fanları olan bir dergi; bizim sosyal medya adreslerimizin dışında okurların açtığı sayfalar da var. İnteraktif bir iletişim sürüyor, bundan çok memnunuz, konu önerileri, eleştiriler, beğeniler, paylaşımlar bizi çok mutlu ediyor. Aslında internet ya da kâğıda baskı değil, derginin iddialı ve özgün yapısı hemen her kesimin ilgisini çekiyor. Türkiye'nin kendine özgü bir yayınına imza attığımızı hissediyoruz.

İçinde bulunduğumuz yıllar itibariyle portal ve dergi sayısının artması durumunu nasıl yorumlarsınız? 70'li ve 80'li yıllara nazaran, niceliğin ve niteliğin -olumlu ya da olumsuz- değiştiğini söylemek mümkün mü?

Mevcut ekonomik verilerle açıklaması pek mümkün değil ama ucuz kâğıt ve ucuz baskı tekniği kullanılarak protest bir yayın furyası başladı altı yedi yıl önce. Sık periyotlarla arabesk diyebileceğim nostalji-isyan karışımı bir dergicilik türü doğdu. Bu, bizim yürüttüğümüz yayıncılığın bir çeşit sathileştirilmesi gibiydi, diyebilirim. Bir ekonomik fırsat olarak doğdu, nereye kadar gideceğini göreceğiz. Bizim ön planda tuttuğumuz yayıncılık ilkeleriyle çıkan dergi sayısı sizin söylediğiniz kadar fazla değil. Bir de internette doğup yaşamını orada sürdüren, arada sırada kâğıda basılma denemeleri yapan, sonra yine internete dönen dergiler var. Bazıları iyi işler ama kalıcı olamıyorlar. Nicelik ve nitelik kırk yıl önceye nazaran doğal olarak artıyor ama günümüz bilgi toplumu nitelikli bilginin satıhtaki bilgiyle iyice örtüldüğü bir toplum. Herhangi bir kavramı duyunca şöyle bir yutkunup bir şeyler açıklamaya çalışan ama o kavramı derinlemesine bilmediğini hemen anladığınız insanların toplumu. Eskiden o kavramları belki hiç bilmezlerdi, şimdi ise adını duymuş oluyorlar, fakat ne anlama geldiğini, o kavram kategorisiyle neleri nasıl düşüneceklerini bilemiyorlar. Yayıncılık alanında çalışanlar da bu tür bir bilgi yoksunluğundan mustarıpler, diyebilirim.

Yazın dünyasını biçimsel ve içeriksel olarak şekillendiren ilk ortamın dergiler olduğu düşünülürken, yazarın yazdıklarını ilk olarak dergilerde görmesinin etkisiyle, dergilerin yazara vaat ettiği şeylerden en önemlisinin özgüven olduğunu söylemek mümkün mü? Dergiler, yazara ne vaat eder? Ya da karşıtını da sormak mümkün: Yazar, dergilere ne vaat eder?

Bu karşılıklı birbirini besleyen bir ilişki. Yayının konu evrenini doğru belirlemeniz lazım. Çalışmalarınızı kurumsal bir yapıya taşımanız lazım. Yazarlarınızın çabalarını görünür kılıyorsunuz, onlar da sizin derginizi yaşar kılıyor. Bugün iki ayda bir hiç aksatmadan 60. sayımızın çalışmalarını aynı istek ve motivasyonla sürdürüyoruz; okurlara, yazarlara ve yayıncılık dünyasına ilham verdiğimizizi düşünüyorum. 70 ve 80'li yıllarda bazı dergiler vardı ki okurda aidiyet hissi uyandırırdı, bunun nostaljisi bugün hep konuşuluyor ama açıkçası Psikeart'ın da farklı bir iş yaptığını düşünmüyorum...

'PSİKEART, ANILMAYI HAK ETTİ'

Türkiye'de dergi mefhumunun önemli bir gelenek olduğunu söylemek mümkün. Geçmişten bu yana, pek çok yazar bir araya gelerek ortak üretim yapmış, dergiler çıkarmıştır. Kendinizi yakın bulduğunuz bir gelenek oldu mu? 200 sene sonra bugünlerden bahsedildiğinde, üretiminizin hayatla olan ilişkisinin nasıl tanımlanmasını istersiniz?

Akbaba, Gırgır, Leman... Varlık, Papirüs, Adam Sanat... Akis, Nokta, Tempo... Kabaca sıraladığım bu üçlüler arasında kuşak farkı, biçim ve içerik açısından büyük farklılıklar var. Ama akılda kaldılar ve okurda aidiyet duygusu yarattılar. Bizim dergimizin tam bu şekilde ifade edebileceğim öncülleri yok. Şizofreni bir fanzindi. Psikiyatristler Cumhuriyet dönemi boyunca çeşitli dergiler çıkartmaya çalıştılar, örneğin bunlardan ilki Mazhar Osman'ın İstanbul Seririyatı idi. Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nin ve oradan yetişmiş doktorların birçok girişimi oldu. Psikiyatridi sanatla buluşturma çabalarının da geçmişi oldukça uzundur. Bu konuda drama, oyun, görsel sanatlar odaklı psikoterapi tekniklerinin Türkiye'de uygulanma deneyimleri başlangıç oluşturdu diyebilirim. Konuyla ilgili uzmanlar, psikiyatrinin bulgularını sanat ve sanatçıların dünyasına uyarlamak için sürekli akıl yürütürler zaten. Biz de kendi başına çok geniş bir alan olduğu için Psikeart'ın yanı sıra Psikesinema'yı da çıkarmaya başladık. Söylediğim gibi Psikeart, bundan yıllar sonra da kendine özgü bir dergi deneyimi olarak anılmayı hak etti, diye düşünüyorum. Üstelik bizim geçmişimizde çok belirgin bir öncü olmadığı halde.

ETKİNLİK

SUFLE

08 Kasım 2018

Saat: 21:00

IF Performance Hall,
Ankara

CEVDET BAĞCA

09 Kasım 2018

Saat: 20:00

Antakya Meclis Kültür
Merkezi,,
Hatay

FIL

10 Kasım 2018

Saat: 20:00

TOY İzmir Ege Perla,
İzmir

REWŞAN ÇELİKER

14 Kasım 2018

Saat: 21: 30

Hayal Kahvesi,
Diyarbakır

ETKİNLİK

KAPICI

22 Kasım 2018

Saat: 20:30

GRİ Sahne,

İstanbul

MIRKELAM

23 Kasım 2018

Saat: 22:30

6:45 KK,

Ankara

39 BASAMAK

24 Kasım 2018

Saat: 20:30

Caddebostan Kültür
Merkezi,

İstanbul

LEVENT YÜKSEL

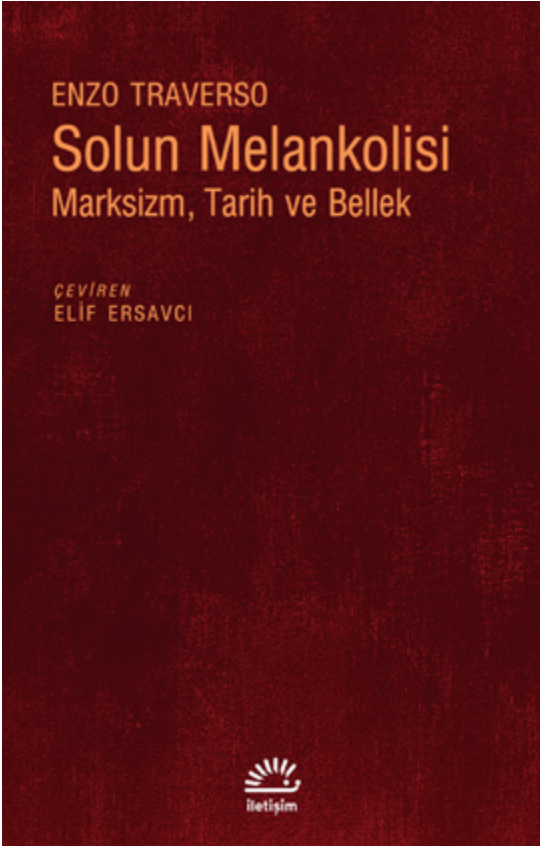
1 Aralık 2018

Saat: 22: 00

Jolly Joker,

Bursa

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Solun Melankolisi Marksizm, Tarih ve Bellek

Yazar: Enzo Traverso
Çevirmen: Elif Ersavcı
Yayınevi: İletişim Yayınları
Baskı Sayısı : 1. Basım
Sayfa Sayısı : 348

68'li ve Gazeteci

Yazar: Tuğrul Eryılmaz
Söyleşi: Asu Maro
Yayınevi: İletişim Yayınları
Baskı Sayısı: 1. Basım
Sayfa Sayısı: 264

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Her Şey Olur

Yazar: Cem Dinlenmiş
Yayınevi: İletişim Yayınları
Baskı Sayısı : 1. Basım
Sayfa Sayısı : 224

Türkiye'nin Büyük Dönüşümü

Derleyen: Osman Savaşkan, Mehmet Ertan
Yayınevi: İletişim Yayınları
Baskı Sayısı: 1. Basım
Sayfa Sayısı: 614

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Gizemli Sözcük Açimpa

Yazar: Catarina Sobral
Çevirmen: Deniz Koç
Yayınevi: Can Çocuk Yayınları
Baskı Sayısı: 1. Basım
Sayfa Sayısı : 40

Titan'ın Sirenleri

Yazar: Kurt Vonnegut
Çevirmen: Handan Balkara
Yayınevi: Can Yayınları
Baskı Sayısı : 1. Basım
Sayfa Sayısı : 312

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

İnsanın Eskimişliği

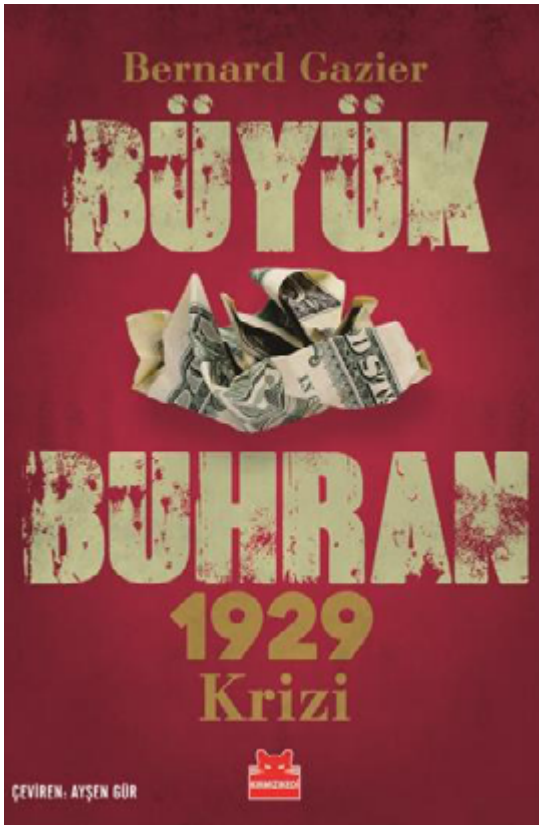
Yazar: Günther Anders

Çevirmen: Hüseyin Ertürk, Herdem Belen

Yayınevi: İthaki Yayınları

Baskı Sayısı : 1. Basım

Sayfa Sayısı : 584

Büyük Buhran 1929 Krizi

Yazar: Bernard Gazier

Çevirmen: Ayşen Gür

Yayınevi: Kırmızı Kedi Yayınları

Baskı Sayısı: 1. Basım

Sayfa Sayısı: 168

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Sorumluluk ve Yargı

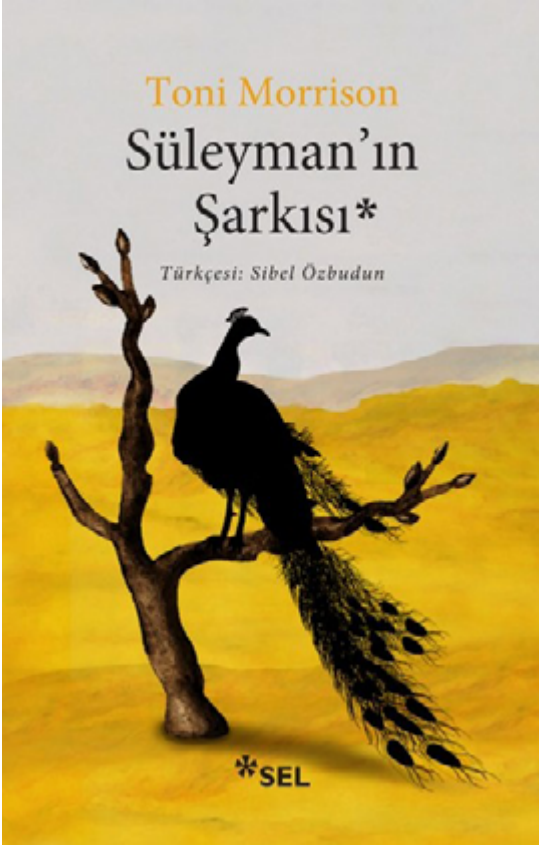
Yazar: **Hannah Arendt**
Çevirmen: **Müge Serin**
Yayınevi: **Sel Yayıncılık**
Baskı Sayısı : **1. Basım**
Sayfa Sayısı : **264**

Karşı Ateşler 2-Avrupa Sosyal Hareketi için

Yazar: **Pierre Bourdieu**
Çevirmen: **Işık Ergüden**
Yayınevi: **Sel Yayıncılık**
Baskı Sayısı **1. Basım**
Sayfa Sayısı : **100**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Süleyman'ın Şarkısı

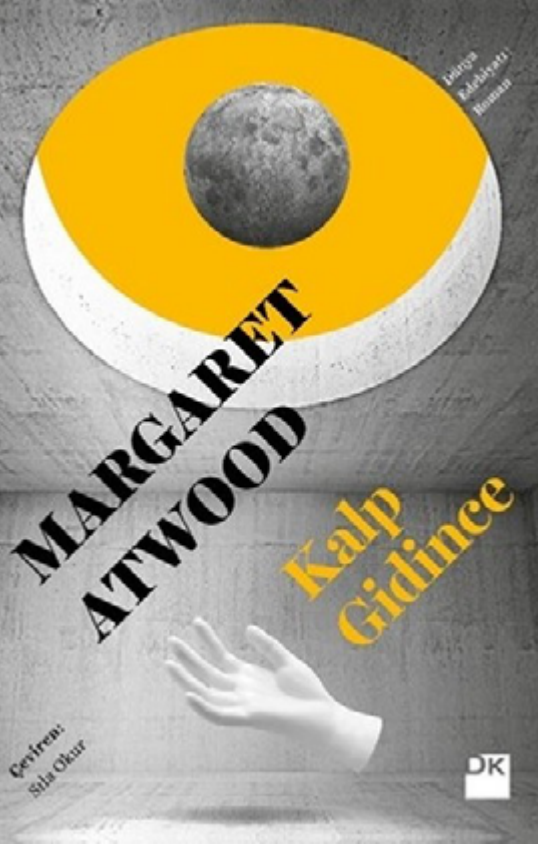
Yazar: **Toni Morrison**
 Çevirmen: **Sibel Özbudun**
 Yayınevi: **Sel Yayıncılık**
 Baskı Sayısı: **1. Basım**
 Sayfa Sayısı: **396**

Kör Dövüşü

Yazar: **Ayşen Işık**
 Yayınevi: **Sel Yayıncılık**
 Baskı Sayısı: **1. Basım**
 Sayfa Sayısı: **94**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Kalp Gidince

Yazar: Margaret Atwood
Çevirmen: Sila Okur
Yayınevi: Doğan Kitap
Baskı Sayısı : 1. Basım
Sayfa Sayısı : 400

Aşk Hikâyesiyle Gelir

Yazar: Kemal Hamamcıoğlu
Yayınevi: Doğan Kitap
Baskı Sayısı : 1. Basım
Sayfa Sayısı : 308

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Gizli Bahçe

Yazar: Frances Hodgson Burnett

Uyarlayan: Sevgi Atlıhan

Yayınevi: İş Bankası Kültür Yayınları

Baskı Sayısı : 1. Basım

Sayfa Sayısı : 80

Şeytan'ın Günlüğü

Yazar: Leonid Andreyev

Çevirmen: Barış Zeren

Yayınevi: İş Bankası Kültür Yayınları

Baskı Sayısı : 1. Basım

Sayfa Sayısı : 224

ÇOK SATAN KİTAPLAR

EDEBİYAT

1. Suç ve Ceza

Fyodor Mihayloviç Dostoyevski, Türkiye İş Bankası Yayınları

2. Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu

Şermin Yaşar, Doğan Kitap

3. Fahrenheit 451

Ray Bradbury, İthaki

4. Olağanüstü Bir Gece

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

5. Şeker Portakalı

Jose Mauro De Vasconcelos, Can Yayınları

6. Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

7. Hayvan Çiftliği

George Orwell, Can Yayınları

8. Satranç

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

9. Simyacı

Paulo Coelho, Can Yayınları

10. Kürk Mantolu Madonna

Sabahattin Ali, Yapı Kredi Yayınları

11. 1984

George Orwell, Can Yayınları

12. Fareler ve İnsanlar

John Steinbeck, Sel Yayıncılık

13. Bir Çöküşün Öyküsü

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

14. Körlük

Jose Saramago, Kırmızı Kedi

15. Ay Işığı Sokağı

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

ÇOK SATAN KİTAPLAR

EDEBİYAT DIŞI

1. Mustafa Kemal

Yılmaz Özdil, Kırmızı Kedi

2. Momo

Michael Ende, Pegasus Yayınları

3. IKIGAI - Japonların Uzun ve Mutlu Yaşam Sırrı

Hector Garcia, Francesc Miralles, İndigo Kitap

4. Gazi Mustafa Kemal Atatürk

İlber Ortaylı, Kronik Kitap

5. Bağırmayan Çocuklar

Hatice Kübra Tongar, Hayy Kitap

6. Bağırmayan Anneler

Hatice Kübra Tongar, Hayy Kitap

7. 21. Yüzyıl İçin 21 Ders

Yuval Noah Harari, Kolektif Kitap

8. Ustalık Gerektiren Kafaya Takmama Sanatı

Mark Manson, Butik Yayıncılık

9. Hayvanlardan Tanrılara Sapiens

Yuval Noah Harari, Kolektif Kitap

10. Seninle Başlamadı - Kalıtsal Aile Travmaları

Mark Wolynn, Solo Unitas

11. El Vedud

Tuğçe Işınsu, Feniks Kitap

12. Eğitim: Bir Kitle İmha Silahı

John Taylor Gatto, Edam

13. Saklı Seçilmişler

Soner Yalçın, Kırmızı Kedi Yayınevi

14. Değişim Sürecinde Türkiye

Mahfi Eğilmez, Remzi Kitabevi

15. Zamanın Kısa Tarihi

Stephen Hawking, Alfa Yayıncılık

gazete duvaR. 'dan oku

4.

[Zamanın kokusunu nasıl duyacağız?](#)

12.

[1984: Zülmün mistisizmi](#)

26.

[Felaket Çağı'nın endişeli peygamberi!](#)

31.

[Prof. Dr. M. Emin Önder: Nostalji-isyan türünde bir furya var!](#)

38.

[Yeni Çıkanlar](#)

